

A jó kultúrája Ferenc pápa és a világ kihívásai

www.btk.ppke.hu

SZERKESZTŐ:
Nyirkos Tamás

TÁRSZERKESZTŐK:
Markó Lilla
Mészáros Dávid

GRAFIKAI TERVEZÉS:
Tóth Teodóra

FELELŐS KIADÓ:
Ostrakon Hallgatói Szervezetért Közhasznú
Egyesület

Ezúton szeretnénk köszönetet mondani Kránitz
Mihály atyának és Szilágyi Csaba dékán úrnak,
hogy tanácsokkal szolgáltak a munka végleges
változatának elkészítéséhez.

Kötetünk megjelenéséhez nyújtott hozzájárulá-
sukért szintén köszönet illeti a Pátria nyomdát.
A kiadvány az Ostrakon közösségének összefogá-
sa révén valósulhatott meg.

KÉZIRAT LEZÁRVA:
2016. március 1.

ISBN 978-963-12-5222-4

/Tartalom

Nyirkos Tamás Bevezetés.	4
Markó Lilla Ferenc, a latin-amerikai pápa.	6
Mészáros Dávid A szegények pápája.	8
Vajas Anna Szemeteskosár és aranyedény: Ferenc pápa gondolatai a jelenkori gazdaságról.	10
Haraszi Rebeka A közösségi média és a Katolikus Egyház.	12
Kovács Villó Anna Ferenc pápa és a béke ügye.	14
Németh Nikolett Ferenc pápa álláspontja a migrációs kérdésben.	16
Kondás Zoltán Ferenc pápa és az ukrán válság.	18
Tóth Balázs Ferenc pápa és a Szentföld.	20
Tóth Krisztina Az ökumenizmusról.	22
Ujvári Ágnes „Ki vagyok én, hogy ítélkezzem felettük?”	24
Polgár Dóra „Amit tehát Isten egybekötött, azt ember ne válassza szét”	26
Dorkó Nikolett Ferenc pápa és a környezetvédelem.	28

Nyirkos Tamás

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar
Politológia Tanszék
egyetemi adjunktus

/ Bevezetés

A kötetünkben szereplő tizenkét írás Ferenc pápa társadalmi és politikai kérdésekkel kapcsolatos állásfoglalásait és gyakorlati megnyilvánulásait, illetve ezek egyházi és világi háttérét vizsgálja. A témaválasztás két szempontból is indokolt: az első indok, ahogyan ezt az írások többsége is jelzi, a jelenlegi egyházfőnek – de valójában számos elődjének is, egészen a XIX. századig visszamenően – az a nyilvánvaló célja, hogy a korábbinál is nagyobb súlyt kapjon a katolikus egyház társadalmi tanítása, ami a modern, vagy egyesek szerint posztmodern korban,¹ a gyökeresen új társadalmi és politikai elvek megfogalmazására való folyamatos törekvések korában nemcsak érthető, de bizonyos értelemben szükségszerű is. A második indok ennél prózaibb: a kötet szerzői egyetemi hallgatók, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Nemzetközi és Politikatudományi Intézete Ostrakon Körének tagjai, akik jelenleg is a nemzetközi tanulmányok, a politikatudomány vagy a szociológia területén folytatják tanulmányaikat, s ezért érdeklődésük és kompetenciájuk is inkább a társadalmi és politikai kérdésekre terjed ki, mint ezek teológiai kontextusára; még ha tudjuk is, hogy az efféle felosztások inkább mesterségesek mintsem maguktól értetődőek.

A kötet első írása, Markó Lilla Ferenc, a latin-amerikai pápa című esszéje máris jelzi ezt a feszültséget, amikor a pápa személyes élettörténetét összefüggésbe hozza a déli kontinenst jellemző felszabadítási teológia ellentmondásos történetével, megelőlegezve egyúttal a kötet további témáit is: a szegénység, az egyház és a társadalom közötti kommunikáció, a társadalmi és politikai megbékélés vagy a nemzetközi és vallásközi kapcsolatok kérdéseit csakis úgy, mint az újítás és a hagyománykövetítés viszonyának problémáit.

Mészáros Dávid A szegények pápája című írása hasonlóképpen nem mondhat le teljesen a teológiai és egyháztörténeti összefüggések felvázolásáról, amit már a pápa névválasztása – Assisi Szent Ferenc örökségének felvállalása – is kifejez; fő témája azonban a szociális igazságosság ebből eredő felfogása, amely a keresztény tanításnak megfelelően az „igazságosságot” egyenesen a „béke” szinonimájának tekinti, és nem pusztán valamilyen hozzáadott értéknek a fizikai erőszak hiánya mellett.²

A szociális igazságosság vagy a társadalmi béke követelése persze könnyen keveredik abba a gyanúba, hogy csupán egyes modern ideológiák elveinek átvétele és egyházi szentesítése. Vajas Anna Szemeteskosár és aranyedény című írása azonban meggyőzően érvel amellett, hogy a jelenlegi világgazdasági rendszer mindenki által ismert hiányosságainak keresztény bírálata nem értelmezhető egyszerűen a kapitalista és antikapitalista ideológiák dichotómiáiban, hanem egy ennél átfogóbb, antropológiai válság megfogalmazása; jóllehet a kommunikáció mai csatornáinak leegyszerűsítő gyakorlatában ez nem mindig jelenik meg. A kommunikáció a fő témája Haraszti Rebekának, aki A közösségi média és a Katolikus Egyház című cikkében elsősorban az internet használatának lehetőségeit és korlátait elemzi, kitérve Ferenc pápa részben személyes, részben hivatalos megnyilvánulásaira az új médiumokban, ám nem hallgatva el azokat a jogos kétségeket sem, amelyek az utóbbiak sokszor felületes eszközeinek és egyszóvalatos üzeneteinek vallási célú alkalmazásával kapcsolatosak.

A személyesség és a nyilvánosság kapcsolata felmerül Kovács Villó Anna fejtegetéseiben is, amelyek a Ferenc pápa és a béke ügye címet viselik. A pápa elkötelezettsége az erő-

szakmentesség iránt ugyanis legalább annyira származik az argentin diktatúra idején szerzett személyes tapasztalataiból, mint amennyire a keresztény tanítás hagyományából, ami egyúttal magyarázatul szolgál egyes, nagy figyelmet kiváltó kijelentéseire is, amelyek egy harmadik világháború lehetőségéről – sőt, talán már fennállásáról – vagy a különböző népiértékek iránti globális közönytől szólnak.

Léteznek azonban olyan kérdések is, amelyek esetében aligha beszélhetünk közönytől, sokkal inkább a szenvedélyek elszabadulásáról. Ilyen Európa esetében a migrációs válság, amellyel kapcsolatban Németh Nikolett Ferenc pápa álláspontja a migrációs kérdésben című írása konkrét felvetéseket fogalmaz meg, emlékeztetve a politikai és a karitatív szempontok elkerülhetetlen feszültségére, és arra, hogy a konfliktus egy olyan pillanatban jelentkezik, amikor a keresztény gyökerű Európa identitása maga is mélységesen problematikusá vált.

Mindez azonban már átvezet a nemzetközi politika mezejére, amellyel kapcsolatban Kondás Zoltán Ferenc pápa és az ukrán válság című cikke egy olyan, rendkívül összetett problémahalmazt vázol fel, amelyben a politikai krízis több szálon is kapcsolódik az ortodox kereszténységen belüli, illetve az ortodoxia és a katolicizmus közötti vallási konfliktusokhoz; még akkor is, ha az utóbbiak inkább perifériusok, mint centrális szerepet játszanak a sokszor sajnálatos módon erőszakos politikai eseményekben.³

A katolikus egyház nemzetközi politikában játszott szerepével foglalkozik Tóth Balázsnak a Ferenc pápa és a Szentföld kapcsolatát tárgyaló munkája is, amely az izraeli-palesztin kérdésben folytatott pápai diplomácia ismertetésén túl tisztázza azokat a gyakori félreértéseket is, amelyek Vatikánváros Államának, illetve a Szentszéknak a közbeszédben rendszeresen előforduló összetévesztéséből fakadnak. A nemzetközi és a vallásközi párbeszéd összekapcsolódását taglalja Tóth Krisztinának Az ökumenizmusról szóló írása, amely példák során keresztül szemlélteti Ferenc pápa közeledését az ortodox és az anglikán, illetve különböző protes-

táns és evangéliumi keresztény közösségekhez. Az ökumenizmussal kapcsolatos leggyakoribb félreértés ugyanakkor, hogy ez valamiféle vallás egyesítő törekvés lenne, amely valójában lényegtelennek tekint az egyes felekezetek sajátos tanítását.

Ferenc pápa egyes békülékeny hangú nyilatkozatait különösen gyakran értelmezik úgy, mintha azok a sajátos katolikus tanítás, elsősorban az erkölcsi tanítás fellazítását jelentenék. Ujvári Ágnes írásának már a címe is – „Ki vagyok én, hogy ítélkezzem fölöttük?” – egy ilyen nyilatkozatra utal, amely a melegek jogainak rendkívül kényes témájában adott okot olyan félreértésekre, amelyek egyébként a szöveg teljességének, illetve az egyházfő további kijelentéseinek ismeretében könnyen elkerülhetők lettek volna.

Nem felesleges tehát általánosságban is összefoglalni, mi Ferenc pápa és az egyház álláspontja a házasság és a család erkölcsi és társadalmi szerepével kapcsolatban. Erre a feladatra vállalkozik Polgár Dóra „Amit tehát Isten egybekötött, azt ember ne válassza szét” kezdetű írása, amely jól példázza, hogy a jelenlegi gesztusok újszerűségének hangsúlyozása sokszor elfedi a korábbi pápák – II. János Pál és XVI. Benedek – hasonló gesztusaival, például a különvált házastársak problémáira adott válaszaival vonható párhuzamot, illetve folytonosságot.

Erkölcsi, társadalmi és politikai kérdésekkel legtagabb értelemben a pápa 2015-ös Áldott légy kezdetű enciklikája foglalkozik, amely a kötet záró írásának, Dorkó Nikolett Ferenc pápa és a környezetvédelem című tanulmányának témája. A szöveg részletes elemzése arra is alkalmas, hogy az enciklika címéből kiindulva – amely újfent utal a pápa személyes indítatására, kötődésére Assisi Szent Ferenc alakjához – mintegy összefoglalja mindazt, amiről a kötet írásai korábban külön-külön szóltak, és megvilágítsa a pápai megnyilatkozások közös alapját, amely messze több mint egyfajta zöld ideológia, hiszen valójában a teremtett világ iránti közös felelősség érzésének kifejezése.

¹ Annak megítélése, hogy a posztmodern valóban a modernség tagadása-e, vagy inkább a modernség egyes elveinek radikális végiggondolása, természetesen nem erre a rövid bevezetésre tartozik; a mindkettőre adott katolikus válaszok hasonlósága ugyanakkor az utóbbi feltevést látszik megerősíteni.

² A középkori keresztény teológiában a latin pax (béke) szó eredetileg a görög eunomia (jó vagy igazságos törvény) fordítása volt, ld. NYIRKOS Tamás (2010): Love and Make War: The Context of Summa Theologiae II-II, 40. In: HOPPÁL Kál Bulcsú, szerk.: Thomas Aquinas and Thomism Today. Budapest: L'Harmattan, 23.

³ Centrálisnak akkor nevezzük a vallások szerepét egy konfliktusban, ha maguk a vallási tanítások játszanak szerepet benne; perifériusnak, ha az általuk meghatározott identitások révén fejtik ki hatásukat. Ld. TOFT, Monica Duffy – PHILPOTT, Daniel – SHAH, Timothy Samuel (2011): God's Century: Resurgent Religion and Global Politics. New York: W. W. Norton, 151.

Markó Lilla
Nemzetközi tanulmányok MA

/ Ferenc, a latin-amerikai pápa

„Úgy látszik, bíboros testvéreim a világ végére is elmentek, hogy megtaláljanak.”

Jorge Mario Bergoglio megválasztása pillanatától fogva számos tekintetben az első pápa: az első, aki a Ferenc nevet vette fel, az első dél-amerikai, az első argentin, az első, akit Jézus Társaságából választottak, és Kr. u. 731 óta az első nem európai pápa.¹ Egyedisége és különleges szemléletmódja sok tekintetben fakad latin-amerikai származásából, s e tény a déli kontinenst a katolikus világ figyelmének középpontjába állította.

Latin–Amerika napjainkban is számtalan nehézséggel – súlyos szegénységgel, társadalmi egyenlőtlenségekkel, szekularizmussal és materializmussal – küzd, azonban vitathatatlan tény, hogy míg a nyugati világban a népesség és vele együtt a katolikus hívők száma is zsugorodik, addig a fejlődő világban a gyors népességnövekedéssel a katolicizmus terjedése is lépést tart: itt él a világ katolikusainak több mint 40%-a.² Ezek alapján jogosan merülhet fel, hogy a globalizálódó világban a katolicizmus „megmentője” a déli kontinens lesz, azonban óvatosan kell bánni ezzel a kijelentéssel. Latin–Amerika katolikus identitása megvan ugyan, fénye azonban már jó ideje megkopott. A Pew Research kutatásai szerint³ szinte minden latin államban csökkent a magukat katolikusnak vallók száma. Ennek legvalószínűbb okai közt említhető az 1970–es és 1980–as években a kontinensen megjelenő, és sok tekintetben rendkívül problematikus felszabadítási teológia, amely máig vitatott, és jelentős mértékben megosztja a katolikus hívőket Dél–Amerikában és az egész világon egyaránt. Másrészt ezekben az országokban a katoliciz-

mus erőteljes versenytársakkal kénytelen szembenézni: az egyre terjedő protestantizmussal, illetve az ún. „evangeliumi” missziók tevékenységével.⁴ Azonban, ha mindezek alapján közel sem egyértelmű, hogy „az Egyház jövője ténylegesen a déli féltekén van”,⁵ miért választotta – hatalmas meglepetést okozva ezzel – a Bíborosi Kollégium mégis a buenos aires-i érseket Szent Péter székébe?

Sokan⁶ azért érveltek a dél-amerikai Szentatya megválasztása mellett, mert szerintük egy ilyen gyökerekkel rendelkező személy lendületet adhat azoknak, akik küzdenek az Egyháztól eltávolodók visszatartásáért és a hit terjesztéséért, emellett pedig nyilvánvaló volt, hogy az új pápának olyasvalakinek kell lennie, aki megérti: a Katolikus Egyház mindenütt jelen van, a fejlett világ nagyvárosaitól kezdve egészen a szegény vidékek nyomornegyedeiig. Hiszen a Szentatya nemcsak az egyház pasztorális gondozásának felelősségének terhet viseli, hanem az egész bolygó spirituális jólétéért kell tennie. Emellett számos bíboros adott hangot meggyőződésének, hogy az egyház mára felkészült egy Európán kívülről érkező pápára.⁷

Jorge Mario Bergogliót nagymértékben befolyásolja latin-amerikai háttere, és azok az értékek, amelyeket közvetít, ma már egyértelműen hatást gyakorolnak az egész Katolikus Egyházra. Ferenc nem csupán a tangó és a futball szeretetét hozta magával Argentínából: magával hozott egy egyszerű, ám reformer szemléletet is, mely az argentin Egyház tapasztalataiból indul ki. Igehirdetőként

és tanítóként szenvedélyes természetű, ugyanakkor végtelen alázattal, szerénységgel és pásztori lellyel fordul a világ felé.⁸ Az tette kifejezetten alkalmassá a pápaságra, hogy nyitott ugyan a változásra és változtatásra, azonban nem a szélsőséges reformok megtestesítője.⁹

„Ferenc pápa személyében három kulcstulajdonság együttállása figyelhető meg: a jezsuitákra jellemző, élet-hosszig tartó tanulás, világi és teológiai műveltség, az elmélyült imaélet, tehát a spiritualitás, valamint ez a lelkipásztori habitus. Ennek a három elemnek a harmóniája és a hatalmas élettapasztalat együtt teszi őt alkalmassá arra, hogy az egyházat és a világot eredményesen közelítse egymáshoz.”¹⁰

Emellett érthető módon különös érzékenységgel fordul a fejlődő világ és Dél–Amerika katolikusai, szegényei és elesettjei felé, hozzáállása pedig összességében megváltoztatta a latin-amerikai egyházhoz való viszonyulást.¹¹ Az újonnan kialakult szorosabb kapcsolatot az egyház és Latin–Amerika között mi sem példázza jobban, mint Ferenc pápa 2015-ös látogatása a kontinensen – ezúttal Ecuador, Bolíviát és Paraguayt kereste fel a Szentatya.¹² Útja során kiemelte, hogy a világnak gyökeres változásra

van szüksége, és ez a változás igenis lehetséges: de alulról kell kezdődnie, a szegények, az egyes emberek felől. Ennek módja a kommunikáció és egymás mélyebb megértése: ha hidakat építünk egymás közt falak helyett.¹³ Látogatásának különlegessége volt, hogy nem csupán egyházi és állami méltóságokkal találkozott a körút során, hanem több hátrányos társadalmi helyzetű csoportot is felkeresett, illetve beszédeit kizárólag spanyol nyelven közvetítette hívei felé.¹⁴ Mivel a kontinens társadalmi növekvő dinamizmussal, nyitottsággal és sokszínűséggel jellemezhetőek, a megújulás és a reformok útja sokak szerint nemcsak hogy helyes választás, hanem talán ez az egyetlen út az egyház számára a jövőben.¹⁵ Fontos azonban megjegyezni, hogy amilyen nagymértékben felélénkítette Ferenc pápa személye a latin-amerikai kontinenst és az egész katolikus világot, olyannyira meglepő is, hiszen magatartása sokak16 szerint feszültségben áll a hagyományos katolikus értékekkel és elvekkel. Annyi azonban mindenképp kijelenthető, hogy Ferenc – személyisége és különlegesnek számító gyökerei okán – azon pápák közé tartozik, akiket szinte az egész világ azonnal lelkes bizalmába fogadott.

¹ BUNSON, Matthew (2013): Ferenc pápa küldetése: út a tangótól a Vatikánig. Budapest: Akadémiai Kiadó, 125.

² FOREMAN, William (2014. február): Pope Francis and the future of religion in Latin America; Elérhető: <http://global.umich.edu/2014/02/pope-francisc-and-the-future-of-religion-in-latin-america/>. Utolsó megtekintés: 2015.08.22.

³ GREGG, Samuel (2014. december): Catholicism's Latin American problem. Elérhető: http://www.catholicworldreport.com/Item/3557/catholicisms_latin_american_problem.aspx?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_kereszteny_201508. Utolsó megtekintés: 2015.08.22.

⁴ Uo.

⁵ BUNSON, Matthew (2013): Ferenc pápa küldetése: út a tangótól a Vatikánig. Budapest: Akadémiai Kiadó, 96.

⁶ A pápát választó bíborosok többsége.

⁷ BUNSON, Matthew (2013): Ferenc pápa küldetése: út a tangótól a Vatikánig. Budapest: Akadémiai Kiadó 105–106.

⁸ BUNSON, Matthew (2013): Ferenc pápa küldetése: út a tangótól a Vatikánig. Budapest: Akadémiai Kiadó, 211.

⁹ VÁRI György (2013. augusztus): Egyház és világ közelítése - Ferenc pápa törekvéseiről. Elérhető: <http://magyararancs.hu/kulpol/egy-haz-es-vilag-kozelítése-86038>. Utolsó megtekintés: 2015.08.22.

¹⁰ Uo.

¹¹ BUNSON, Matthew (2013): Ferenc pápa küldetése: út a tangótól a Vatikánig. Budapest: Akadémiai Kiadó, 224.

¹² BARLOCCI, Alberto (2015. július): L'America latina al tempo di papa Francesco; Elérhető: http://www.cittanuova.it/c/448063/L_America_latina_al-tempo_di_papa_Francesco.html. Utolsó megtekintés: 2015.08.22.

¹³ it.radiovaticana.va (2015. július): Le parole di Papa Francesco nel viaggio in America Latina. Elérhető: http://it.radiovaticana.va/news/2015/07/15/le_parole_di_papa_francesco_nel_viaggio_in_america_latina/115861 1. Utolsó megtekintés: 2015.08.22.

¹⁴ METZGER Dóra (2015. július): Latin-amerikai körúton Ferenc pápa. Elérhető: http://kitekinto.hu/latin-amerika/2015/07/09/latin-amerikai_koruton_i_ferenc_papa/. Utolsó megtekintés: 2015.08.22.

¹⁵ FOREMAN, William (2014. február): Pope Francis and the future of religion in Latin America. Elérhető: <http://global.umich.edu/2014/02/pope-francisc-and-the-future-of-religion-in-latin-america/>

Mészáros Dávid
Politikatudomány MA

/ A szegények pápája

Kulcsfontosságú szerepet tölt be az egyház életében a pápa névválasztása. 2013-ban Jorge Mario Bergoglio, Buenos Aires addigi érseke a pápaválasztást követően a Ferenc nevet választotta, ezzel is jelezve, hogy a szegényekért fellépő és a szegény egyházat szeretné megteremteni.¹ A megválasztás pillanatára így emlékszik vissza: „A szavazás alatt kiváló barátom, Sao Paulo érseke, Claudio Hummes volt mellettem... Amikor a dolgok kezdtek – mint fogalmazott – ‘veszélyesre fordulni’, ő biztatott. Amikor az én javamra döntött a kétharmad, átölelt, és azt mondta, ne feledkezzen meg a szegényekről...”² A pápa emellett megjegyezte, hogy azonnal Assisi Szent Ferenc jutott eszébe, aki „a szegénység és a béke embere” volt.³ Ezzel a kijelentésével egyértelműen tudatta mindenkivel, hogy nevében és programjában mire kívánja felhívni a katolikus egyház és a világ figyelmét. Elődjének, XVI. Benedeknek központi témája a „hit szépsége” volt, míg Ferenc pápa a szociális igazságosság és a szegénység felszámolása mellett kötelezte el magát. Névválasztásában kifejezte, hogy „Alter Christus” szeretne lenni, ahogyan Szent Ferenc is erre törekedett.⁴ „Szegények, béke, a teremtett világ védelme”⁵ – ezt a meghatározást adta a pápa a Ferenc névre, nyilatkozta a szentszéki szóvivő egy interjújában.⁶ Mint mondta, azonnal felfedezhető volt, hogy a szegények és a béke kérdése alapvető vonásai ennek a pápaságnak. A latin-amerikai származás és a névválasztás mellett egy harmadik újdonságról is beszámolt, ez pedig a missziós jelleg. „Ferenc pápa sokat beszél a missziós egyházról, amely nem önreferenciális, hanem kitekint önmagából az egész világra.” Lombardi atya itt utalt II. János

Pál Duc in altum kezdetű levelére, amely arra buzdította a harmadik évezred egyházát, hogy evezzen a mélyre. „Nekem úgy tűnik, hogy Ferenc pápával az egyház hajója határozottan a mélyre evez, félelem nélkül, sőt, örömmel keresi új távlatok felé Isten misztériumát.”⁷ Számos felvétel abból indul ki, hogy egy „új egyházat” teremt Ferenc pápa, azonban a missziós jelleg arra ad igazolást, hogy nem „új egyházzal” beszélünk, hanem a „régit” folytatásáról. A szegények segítése az egyházi tanítás alapjaihoz tartozik. Az ehhez szükséges eszközöket szintén ebből a tanításból meríti az egyház. Inkább egy olyan új korszak beköszöntéről lehet szó, amelyre megnyilatkozásai és közvetlensége alapul szolgálhatnak. Ferenc pápa megértette a II. Vatikáni Zsinat reformereinek elgondolását és célkitűzéseit: „II. János Pál pápa tudatosan akarta ‘átvezetni’ az egyházat a 2000. jubileumi év folyamán az új korszakba, beszélt is erről a küldetéséről. Az ‘világban’ létező egyház zárandokegyház, Isten vándorló népe, közösség lesz.”⁸ Ahogyan Assisi Szent Ferenc maga is „Alter Christus” szeretett volna lenni, Ferenc pápa is ezt a modellt igyekszik követni. „Szent Ferencről kortársai és későbbi biográfusai is azt írják, hogy Jézushoz a leginkább hasonló szent volt. Ferenc pápa igehirdetése, egyszerű okfejtése, evangéliumi igen-igen, nem-nem egyértelműsége, a radikális követelése, a jézusi magatartás tudatos keresése és vállalása. Amikor azt kérdezték az újságírók, hogy ki is az új pápa, ezt válaszolta: mindenekelőtt bűnös ember. Milyen csodálatos keresztény hitvallás ez! Milyen jó, hogy ezt mondta, és nem rangjával kezdte! Péter apostol is ezt mondta Jézusnak, menj el tőlem, hisz bűnös ember

vagyok. Ez a vallomás sokakat meggyőzhet Ferenc pápa emberi és evangéliumi alapállásáról.”⁹ Szent Ferencet azonban kortársai közül sem mindenki szerette, és Ferenc pápa megítélésében is felfedezhető egyfajta kettősség, mivel a „szegények pápájával” szemben egyes kritikusok „marxista vagy kommunista pápának” látják. Latin-amerikai körútja során például Morales bolíviai elnök egy sarlóból és kalapácsból formált feszületet adott át neki, amellyel egyértelmű utalást tett a keresztény-marxista párbeszédre és a felszabadítási teológia marxista változatára. A pápa nem vette sértésnek az ajándékot.¹⁰ Az őt érő kritikákra igyekszik beszédeiben úgy reflektálni, hogy

az egyház társadalmi tanításában és az evangéliumban is kiemelt szerepet kap a szegénység. Ugyanakkor valamilyen szimbolikus kifejezésben végig jelen vannak az egyháztörténetben a szegénység enyhítésére irányuló cselekvések: ennek egyik megnyilvánulása volt, amikor VI. Pál elárverezte a koronáját és a pénzt a szegényeknek adta.¹¹ Összességében az a következtetés vonható le, hogy a Jorge Mario Bergoglio pápává választását követő számos újdonság nem egy új egyház felé vezető utat épít, hanem a kor szellemének megfelelően a világ kihívásaira próbál választ adni az egyház szociális tanítása alapján.

¹ MTI (2013. március): A pápa elárulta, miért választotta a Ferenc nevet. Elérhető: <http://mno.hu/roma/a-papa-elarulta-miert-valasztotta-a-ferenc-nevet-1145259>. Utolsó megtekintés: 2015.09.16. (Megjegyzés: A cikk címében használt „elárulta” szó helyett helyénvalóbb lenne az „elmondta” szó.)

² Uo.

³ Uo.

⁴ SZERDAHELYI Csongor (2013. március): A pápai névválasztás üzenete. Elérhető: <http://www.magyarurir.hu/hirek/papai-nevvallasztas-uzenete>. Utolsó megtekintés: 2015.09.16.

⁵ Vatikáni Rádió (2013. szeptember): Újszerű névválasztás, univerzalitás és misszió - Ferenc pápa péteri szolgálatának első hat hónapjáról nyilatkozott P. Federico Lombardi SJ. Elérhető: http://hu.radiovaticana.va/storico/2013/09/13/ujseru_nevvallasztas_univerzalitas_es_misszio_ferenc_papa_peteri_ung-728348. Utolsó megtekintés: 2015.09.16.

⁶ Uo.

⁷ Uo.

⁸ VÁRSZEGI Asztrik: Ferenc pápa; Elérhető: http://www.egyhasforum.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=286:ferenc-papa&catid=9:sulypont. Utolsó megtekintés: 2015.09.16.

⁹ Uo.

¹⁰ P. SZABÓ Ferenc (2015. július): A felszabadítás-teológia születése és fejlődése Latin-Amerikában; Elérhető: http://hu.radiovaticana.va/news/2015/07/21/a_felszabaditas-teologia_fejlodes_e_latin-amerikaban/1158356. Utolsó megtekintés: 2015.09.17. (Megjegyzés: Mai szóhasználatban gyakrabban előforduló kifejezés a „felszabadítási teológia”)

¹¹ SIMON Andrea (2013. december): Kiss Ulrich: Ferenc pápa ugyanazt mondja, mint elődei. Elérhető: <http://vs.hu/magazin/osszes/kiss-ulrich-ferenc-papa-ugyanazt-mondja-mint-elodei-12271s1>. Utolsó megtekintés: 2015.09.17.

Vajas Anna
Nemzetközi tanulmányok BA

/ Szemeteskosár és aranyedény: Ferenc pápa gondolatai a jelenkori gazdaságról

„Istennek nem aranyedényekre, hanem aranylelkekre van szüksége.”

Értelmezve Ferenc pápának a szociális helyzet javítására és a napjainkat jellemző társadalmi-gazdasági problémák orvoslására vonatkozó javaslatait, sokan forradalmárként tekintenek a katolikus egyházra. Ezt tette Paul B. Farrel, a MarketWatch szerzője is, aki az egyház fő forradalmiságára öt „bizonyítékot” sorolt fel,¹ de az angol The Economist is Lenin kapitalizmussal és imperializmussal kapcsolatos nézeteinek követőjeként emlegette 2014 nyarán.² Andrea Tornielli és Giacomo Galeazzi, a Ferenc pápa: ez a gazdaság című könyv szerzői szerint azonban mindez tévedés, mivel a pápa programja alapvetően nem ideológiai természetű, hanem a létező társadalmi igazságtalanságokkal szembeni konkrét cselekvésre való felszólítás.³ A hvg.hu-n már 2013 decemberében megjelent egy olyan írás, amely mellett, hogy az „antikapitalista, de azért jó fej” pápa egyházfőségét a szabad verseny és a szabad piac szempontjából „visszalépésként” értékelte, megemlítette a pápa emberi jogok melletti kiállását – egy Marx által soha nem védelmezett aspektust –, megengedve (vagy inkább megerősítve) ezzel Ferenc pápa ideológiáktól való függetlenségét.⁴ Ferenc pápa olvasatában – aki a gazdasági aránytalansággal kapcsolatos retorikájában rendszeresen él a „szemeteskosár kultúrája”, és a „közömbösség globalizációja” fogalmaival – a gazdasági egyenlőtlenség és aránytalanság a valódi örömtől megfosztott és bántó hangsúlyel-

tolódásokkal küszködő társadalmaink (miért felháborító a tőzsde kedvezőtlen alakulása, míg az éhezők látványa hidegen hagy bennünket?)⁵ közös vonása, ideológiáktól és eszméktől függetlenül. Apostoli buzdításában, az Evangélium Gaudiumban megkísérel átfogó értelmezést adni arról, ami érezhetően – és sokak számára személyesen tapasztalható módon – nincs rendben: a 2008-ban robbant pénzügyi bomba kapcsán „mély antropológiai válságról” ír: a jelenlegi pénzügyi válság gyökere „az emberi lét elsőbbségének tagadása”,⁶ az erkölcsös gazdaság előfeltételeként pedig a gazdasági szereplők magatartásának megváltoztatását jelöli meg.⁷ Ezek szerint többről van szó, mint egyesek szerencsétlenül alakult anyagi helyzetéről, ami kormányzati szinten jelenleg senkinek sem problémája, és többről, mint kizárólag pénzügyi bizonytalanságról. Elmondható tehát, hogy Ferenc pápát nem kötik gúzsba az egyes ideológiák tételes elvárásai, épp ellenkezőleg: ő az, aki a „szegények egyházának” fejeként elvárásokat fogalmaz meg, melyeket a döntési pozícióban lévőkhöz címez.⁸ Hogy a globális dilemmákat rögtön katonai intervenciókkal megoldani vágyók kedélyét némileg lehűtse, természetesen kiköti, hogy jelenkorunk gazdasági-társadalmi problémáinak orvoslásában a fegyverkezés – amellet, hogy „a háború örültség”⁹ – megoldást nem jelenthet, inkább újabb és újabb konfliktusokat gerjeszt.¹⁰ Az ellen-

ségeskedéseknek köszönhetően virágzik a fegyverkereskedelem, amely hatalmas bevételi forrásként egyébként is korunk egyik legnagyobb rákfeneje. Ferenc egyébként nem pápaként kezdett a gazdaság kérdéseivel foglalkozni, és ezzel kapcsolatos érzékenysége sem új keletű: 2001 februárjától bíborosként tanúja volt az 1999 és 2003 között zajló argentin válság¹¹ fordulatainak és hatásainak. Ennek kapcsán Bergoglio „gazdasági és pénzügyi terrorizmust” említett, egy másik alkalommal pedig a Bibliából vett formulával századunk „aranyborjújaként”, hamis bálványként azonosította a „pénz új imperializmusát”.¹² Összességében tehát megállapítható, hogy a katolikus egyház fő nem bizonyos eszmék és ideológiák struktúráiban gondolkodik; elégedetlenségét az egyesek és mások életszínvonala között mélyülő szakadék, a munkához való jog megsértésén keresztül az emberi méltóság sérelme, valamint a napjainkban már-már természetesnek ható

hangsúlyeltolódások táplálják. Róma püspökének elképzeléseit – melyeknek közös eleme a trickle-down theories („leszivárgás-elméletek”) elutasítása is¹³ – egyesek nevezhetik akár forradalminak is, ő maga azonban nem forradalmárként tekint magára, és személyisége ellenáll az egyoldalú (adott esetben baloldali) besorolásoknak. A Vatikánból érkező sürgető felszólításokat és vészjelzéseket hallva számos kérdés merülhet fel: vajon meddig mehet el egy pápa, egyáltalán mennyire lehet sikeres társadalmi programok megfogalmazásában vagy legalábbis irányok kijelölésében? Milyen módon és milyen mértékben egyeztethető össze egy probléma vagy problémahalmaz politikai és egyházi megközelítése? Lehet-e versenyre sarkallni a két véleményformáló, cselekvésre mozgósító erőt? És vajon kerülhet-e jelenkori bálványunk is egyszer a szemetes kosárba?

¹ Investor (2015. július): Ferenc pápa antikapitalista forradalmat szervez. Elérhető: <http://www.investor.hu/news/20150723-ferenc-papa-del-amerikai-korut-antikapitalista-toke-gazdasagi-rendszer-szegeny-gazdag-valtozas.html>. Utolsó megtekintés: 2015.07.29.
² The Economist (2014. június): Francis, capitalism and war. Elérhető: <http://www.economist.com/blogs/erasmus/2014/06/francis-capitalism-and-war>. Utolsó megtekintés: 2015.08.03.
³ TORNIELLI, Andrea – GALEAZZI, Giacomo (2015): Ferenc pápa: ez a gazdaság ö. Budapest: Jezsuita Kiadó,
⁴ HVG (2013. december): Egy antikapitalista, de azért jó fej pápa. Elérhető: <http://kapitalizmus.hvg.hu/2013/12/06/egy-antikapitalista-de-azert-jo-fej-papa/>. Utolsó megtekintés: 2015.08.03.
⁵ TORNIELLI, Andrea – GALEAZZI, Giacomo (2015): Ferenc pápa: ez a gazdaság ö. Budapest: Jezsuita Kiadó, 8.
⁶ Ferenc pápa (2013. november): Evangélium Gaudium. Második fejezet I/55.
⁷ EG, Második fejezet I/58.
⁸ EG, Második fejezet, I/57.
⁹ Magyar Nemzet Online (2014. szeptember): Ferenc pápa: A háború örültség. Elérhető: <http://mno.hu/kulfold/ferenc-papa-a-haboru-orultseg-1247634>. Utolsó megtekintés: 2015.08.03.
¹⁰ EG, Második fejezet, I/60.
¹¹ Globalizacion: Cronologia de la crisis Argentina. Elérhető: <http://www.globalizacion.org/crisispolitica/argentina/ArgentinaCronologiaCrisis.htm>. Utolsó megtekintés: 2015.08.02.
¹² TORNIELLI, Andrea – GALEAZZI, Giacomo (2015): Ferenc pápa: ez a gazdaság ö. Budapest: Jezsuita Kiadó, 27-28.
¹³ EG, Második fejezet, I/54.

Haraszi Rebeka
Nemzetközi tanulmányok MA

/ A közösségi média és a Katolikus Egyház

Az elmúlt évek tapasztalata alapján ma már nem lehet figyelmen kívül hagyni a közösségi média térnyerését; a magánszemélyeken túl ezért egyre több híres ember, politikai és vallási vezető is megjelenik ezeken a felületeken. Számos közszereplő követhető például a Twitteren: az amerikai elnök, Barack Obama oldalát megközelítőleg 63,3 millió felhasználó követi, így az első öt legtöbb követővel rendelkező oldal közt van. A legnépszerűbb oldalak elsősorban celebekhez, médiaszemélyiségekhez köthetők, de felfért a százas toplistára Bill Gates, a Microsoft alapító-tulajdonosa is, aki a huszonhetedik helyen áll, Narendra Modi, India miniszterelnöke, aki a hetvenketedik helyet foglalja el, vagy Mohamad al-Arefe szaúdi teológus, aki jelenleg a nyolcvannegyedik. A sort a Dalai Láma zárja, éppen a századik helyen.¹

Ferenc pápa spanyol nyelvű Twitter oldala nagyjából 9,7 milliós követettséggel ugyan nem került fel erre a listára, de ha a további nyolc különböző nyelven írott oldallal összesítve számolunk, akkor a szám megközelítőleg 23 milliós, amivel viszont már a 34. helyen állna. Ilyen nagy létszám esetén még érdekesebb körbejárni a kérdést, milyen lépéseket tett a Katolikus Egyház annak érdekében, hogy a közösségi média csatornáin keresztül is elérje az embereket.

Az első Twitter üzenetet XVI. Benedek pápa írta 2011 júniusában: a @news_va_en fiókon keresztül jelentette be a Szentszék hivatalos hírportáljának indulását.² 2012 februárjában saját, hitelesített, angol nyelvű Twitter oldal készült a pápa számára @pontifex néven, majd további

nyolc oldal latin, német, spanyol, portugál, lengyel, olasz, francia és arab nyelven.³ Az első bejegyzés az angol nyelvű oldalra december 12-én került fel az alábbi szöveggel: „Dear friends, I am pleased to get in touch with you through Twitter. Thank you for your generous response. I bless all of you from my heart.”⁴ A pápa Twitter-oldalához kapcsolódó kampány volt továbbá a #AskPontifex #B16, amikor is a Twitteren így megjelölt kérdésekre válaszolt XVI. Benedek. Habár a jelenlét kisebb zökkenőkkel indult,⁵ az online közösségi médiumok terén nem várt tömegeket mozgított meg, ami elsősorban onnan látható, hogy a Pontifex fiók üzeneteit rengeteg felhasználó osztotta meg retweet formájában. XVI. Benedek lemondását követően az addigi bejegyzések lekerültek a @pontifex oldalról, a Vatikán online archív oldalán azonban a mai napig megtekinthetők mind a kilenc nyelven.⁶

Ferenc pápa 2013-as megválasztása után folytatta a pápai Twitter oldal használatát, de jóval aktívabban, mint elődje: azóta is átlagosan két-háromnaponta kerül megosztásra egy-egy maximum 140 karakterből álló poszt. Habár a Ferenc pápa által követett oldalak között jelenleg is csak a további 8 nyelven írott oldala található meg, érezhető egyfajta szemléletváltozás: a közzétett gondolatok és idézetek közvetlenebbül tükrözik a pápa egyéniségét, személyes álláspontját, és érdeklődését bizonyos kérdések iránt. Csúpn két, egymástól igen távol eső példát idézve: az Argentínában született pápa, aki honfitársaihoz hasonlóan maga is kedveli a labdarúgást, 2014 nyarán külön üzenetben üdvözölte a brazilai világbajnokság kezdetét;⁷

2015 januárjában pedig személyesen nyilvánította részvételét a Charlie Hebdo szerkesztősége elleni támadással kapcsolatban.⁸

Az említettek alapján megállapítható, hogy ha nem is mindig maga a pápa fogalmazza a bejegyzéseket, azok igyekeznek a világ aktuális történéseire reagálni, esetenként nem is csak vallási témákat érintve, hanem – alkalmazkodva az új médium térnyeréséhez – annak eszközeit, akár „hashtag”-eket is használva. A bejegyzések többsége természetesen idézet a Szentírásból vagy korábbi pápai megnyilatkozásokból; ezek az elgondolkodtató írások azonban a követőkön keresztül még több emberhez jutnak el az interneten.

Természetesen felmerül a kérdés, hogy a hívók egy része nem érz-e idegennek magától a hasonló felületeket, nem találja-e őket – ahogy a név is jelzi – némiképp „felületesnek”, a pápához nem méltó formának. A kérdés jogos, ám úgy tűnik, hogy a Pontifex Twitter oldalak célközönsége éppen az a fiatalabb réteg, amely a felgyorsult modern világban egyéb eszközökkel nehezen elérhető. Aktív, hivatalos Facebook oldala nincs ugyan Ferenc pápának, de a Wikipédiához kapcsolódó információs oldalát így is majdnem 1,7 millió ember kedveli.⁹ Ez sem lehet véletlen, hiszen – miközben egy Facebook oldalon keresztül számos információ osztható meg, de azonnal látható módon kommentelhető is – a Twitteren íródott rövidebb bejegyzések előnyösebb keretet biztosítanak a pápa gondolatainak közvetlen, torzításmentes közléséhez. Könnyebben kezelhető, átlátható formátumot biztosítanak, ahol nem

kell teljes oldalakat végigolvasni; rendszeresség jellemzi őket, tehát akár a napi rutinnak is könnyedén része lehet a @pontifex meglátogatása. Létezik továbbá egy The Pope App elnevezésű mobilalkalmazás is, amely a pápához kapcsolódóan nyújt mindig aktuális információkat.¹⁰

Egy kisebb kitekintés erejéig érdemes körbejárni az Egyház magyar nyelvű online megjelenéseit is, amelyek közül a legérdekesebbnek a Magyar Kurír kezdeményezésére létrehozott magyar nyelvű telefonos applikáció, a Pápa-mobil bizonyult, amely alkalmazás segítségével gyorsan és könnyedén elérhetőek a Twitter üzenetek, a Szentatya szerdai katekézisei, beszédei, és a Magyar Katolikus Egyház legfrissebb hírei is.¹¹ A Magyar Kurír online oldala a pápa minden Twitter üzenetét megosztja,¹² és ezek Facebook oldalán is megjelennek, amelyet közel 12 000 ember kedvel.¹³ A Twitteren található @ferencpapa oldal a hivatalos oldal magyar fordítását tartalmazza: jelenleg 1709 követővel rendelkezik és a 9 hivatalos Pontifex oldalt követi.¹⁴

Ezen kezdeményezések alapján elmondható, hogy Ferenc pápa megválasztása óta a Katolikus Egyház igyekszik az információkat egyre újabb és újabb formákban célba juttatni: értelmezhető ez egyfajta nyitásként is, hogy az egyház bárki számára elérhető legyen, és a pápa személye is közelebb kerüljön az emberekhez. A digitális világ iránti nyitás azonban sohasem fogja feleslegessé tenni sem az Egyház, sem a Szentatya hagyományos, személyes megnyilatkozásait, ahogyan az online kapcsolat sem helyettesítheti soha a közvetlen, emberi kapcsolatokat.

¹ Twitter Top 100/Most Followers. Elérhető: <http://twittercounter.com/pages/100>. Utolsó megtekintés: 2015.08.23.

² BBC Online (2011. június): Pope sends first tweet to launch Vatican news portal. Elérhető: <http://www.bbc.com/news/world-europe-13966920>. Utolsó megtekintés: 2015.08.23. ³ Vö. Twitter.com. Elérhető: https://twitter.com/news_va_en/status/85740997933404160. Utolsó megtekintés: 2015.08.24.

³ Twitter.com. Elérhető: <https://twitter.com/Pontifex/following>. Utolsó megtekintés: 2015.08.24.

⁴ SMITH-SPARK, Laura (2012. december): Pope Benedict sends first personal tweet. Elérhető: <http://edition.cnn.com/2012/12/12/world/europe/vatican-pope-twitter/>. Utolsó megtekintés: 2015.08.25.

⁵ VÁNDOR Éva (2012. december): Eltévőd a rengetegben XVI. Benedek. Elérhető: <http://www.origo.hu/nagyvilag/20121214-megbolygatta-a-tweet-xvi-benedek-papa-jelenlete.html>. Utolsó megtekintés: 2015.08.25.

⁶ Twitter archive for B XVI. Elérhető: http://www.news.va/en/twitter_archive. Utolsó megtekintés: 2015.08.25.

⁷ PATTERSON, Mark (2014. június): Pope Francis Wishes Football Fans a Wonderful 2014 World Cup on Twitter. Elérhető: <http://bleacherreport.com/articles/2094376-pope-francis-wishes-football-fans-a-wonderful-2014-world-cup-on-twitter>. Utolsó megtekintés: 2015.08.25.

⁸ Twitter.com. Elérhető: <https://twitter.com/Pontifex/status/553110150551060483>. Utolsó megtekintés: 2015.08.25.

⁹ Facebook, Pope Francis. Elérhető: <https://www.facebook.com/pages/Pope-Francis/120065791373626>. Utolsó megtekintés: 2015.08.28.

¹⁰ The Pope App. Elérhető: <http://www.news.va/thepopeapp/>. Utolsó megtekintés: 2015.08.28.

¹¹ Magyar Katolikus Püspöki Konferencia (2014. október): Útjára indult a Pápa-mobil. Elérhető: <http://uj.katolikus.hu/cikk.php?h=2116>. Utolsó megtekintés: 2015.08.28.

¹² Magyar Kurír: Ferenc pápa Twitter üzenetei. Elérhető: <http://www.magyardurir.hu/vatikan/ferenc-papa-twitter>. Utolsó megtekintés: 2015.08.28.

¹³ Facebook, Magyar Kurír. Elérhető: <https://www.facebook.com/magyardurir>. Utolsó megtekintés: 2015.08.26.

¹⁴ Twitter.com, Ferenc pápa. Elérhető: <https://twitter.com/ferencpapa>. Utolsó megtekintés: 2015.08.28.

Kovács Villő Anna
Politikatudomány MA

/ Ferenc pápa és a béke ügye

„A háború örülléség, mindent elpusztít és tönkretesz. Pusztító terveivel gyarapszik és maga a pusztítás táplálja. A háború senkit sem kímél.”¹

Jorge Mario Bergoglio a béke elkötelezett híve volt katolikus egyházfővé választása előtt is. Argentín származása révén a jezsuiták helyi tartományfőnökeként tevékenykedett Jorge Videla 1976-tól 1981-ig tartó katonai diktatúrájának idején. A junta hírhet volt az úgynevezett "haláljáratokról": a rendszer ellenségeit válogatott módokon kínozták, likvidálták; a félelem és a kegyetlen elnyomás időszaka volt ez, amely az egyház egyes tagjait sem kímélte, miközben a hierarchia egy része nyíltan vagy hallgatólagosan támogatta a diktatúrát. Miután a konklávé 2013 márciusában megválasztotta Bergogliót pápának, a média kereszttüzébe került az ellentmondásokkal teli ügy: számos gyanú fogalmazódott meg korábbi tevékenységével kapcsolatban, azonban mind a Szentszék szóvivője, mind az argentin bíróság kiállt a frissen megválasztott Ferenc pápa ártatlansága mellett.

Miguel La Civita atya szavait idézve: „Nagyon sok embernek segített elmenekülni az országból. (...) A Colegio Máximóban különféle személyek bukkantak fel egyedül vagy kis csoportokban, akik néhány napon át ott laktak, majd eltűntek. Lelkigyakorlatokra jöttek. De a lelkiagyakorlatok egy hétig tartottak. Megértettem, hogy olyan másként gondolkodó laikusokról van szó, akiknek Jorge atya segített a menekülésben. Hogyan? A legkülönfélébb módokon, és mindig nagyon sokat kockáztatva”² Így kezdődött tehát Jorge Mario Bergoglio pápaságának időszaka, aki az erőszakról és a háborúról való vélekedésé-

nek a továbbiakban is több ízben hangot adott. A címben idézett gondolat az első világháborúban elesett katonák Fogliano Redipuglia-i temetőjében tartott szentmisén hangzott el, 2014 szeptemberében, ahol az egyházfő kitért arra is, hogy az emberiség mit sem tanult a két világháborúból: részleges konfliktusok formájában ugyan, de sokak szerint ma már a harmadik világháború zajlik.

Reméljük, a pápa aggodalmai nem igazolódnak be, és nem válnak valóra egyes hidegháborús félelmek, hogy a következő globális háborút olyan fegyverekkel fogják megvívni, melyek a világ teljes elpusztítására képesek. Ferenc pápa a háborúk kirobbanásáért nem az ideológiákat teszi felelőssé, hanem a mögöttük megbúvó embereket, akiket a hatalomvágy vagy a kapzsiság mozgat; hozzátéve, hogy a világ mára csaknem érzéketlenné vált a kegyetlenkedésre és a háborúkra. Az irgalom egyháza című kötetében felteszi a kérdést, hogy a világ, amelyben élni szeretnénk, vajon nem a harmónia, az egyetértés, a nemzeteken belül és a nemzetek között uralkodó béke világa volna? S ha így van, akkor mivel magyarázható, hogy az erőszak és a háború továbbra is uralja életünket? A válasz az, hogy az erőszak és a háború akkor jelentkezik, „amikor az ember, a teremtés koronája nem a szépség és a jószág horizontját tartja szem előtt, hanem bezárkózik tulajdon önzésébe”.³ Szintén ebben a kötetben fejt ki azon véleményét, miszerint a világból hiányzik a párbeszéd, a békéhez pedig erre volna szükség, ez győzhetné le a há-

ború kísértését: „A párbeszéd a béke útja.”⁴

2015 áprilisában a Szent Péter-bazilikában az örmény népirtás áldozatait celebrált szentmisét, amelyben megemlékezett arról, hogy a XX. században az emberiség három tömeges tragédiát élt meg: az örmény népirtáson kívül a sztálinizmust és a náciizmust emelve ki. 2015 júniusában, Torinóban Ferenc pápa megkérdőjelezte a szövetségesek második világháborúban folytatott politikáját is, szóvá téve, hogy nem bombázták az Auschwitzba vezető vasútvonalakat;⁵ 2015 augusztusában pedig a Szent Péter téren emlékezett meg az atombomba ledobásának 70. évfordulójáról, mélyen elutasítva a háborút és különösen a tömegpusztító fegyverek alkalmazását. Ahogyan korábban, ezúttal is aggályait fejezte ki a pénz- és hataloméh-

séggel, valamint a fegyverkereskedelem gyakorlatával kapcsolatban.⁶

Az a gondolat, hogy napjainkban „általános közöny kíséri” mind a jelenleg zajló, mind a korábban történt erőszakcselekményeket és háborúkat, visszatérő témája a pápa figyelmeztetéseinek. A 2016. január elsejére, a Béke Világnapjára szóló üzenete is ehhez kapcsolódik: „Győzd le a közönyt és szerezd meg a békét!”⁷ Mindez pusztán emberi erővel persze lehetetlen, de nem teszi feleslegessé az emberi erőfeszítést. Ahogyan Sánta Ferenc írta: „Ember, ugyebár, nincs hiba nélkül. Minden azon múlik, hogy van-e annyi jó tulajdonság benne, hogy a hibáival szemben ne maradjon alul.”⁸

¹ Magyar Nemzet Online (2014. szeptember): Ferenc pápa: A háború örülléség. Elérhető: <http://mno.hu/kulfold/ferenc-papa-a-haboru-orultseg-1247634>. Utolsó megtekintés: 2015.08.12.

² SCAVO, Nello (2014): Bergoglio listája: Ferenc pápa az argentin diktatúra ellen. Budapest: Akadémiai Kiadó, 25-26.

³ BERGOGLIO, Jorge Mario – Ferenc pápa (2014): Az irgalom egyháza. Budapest: Európa Kiadó, 153.

⁴ BERGOGLIO, Jorge Mario – Ferenc pápa (2014): Az irgalom egyháza. Budapest: Európa Kiadó, 172.

⁵ D'EMILIO, Frances (2015. június): Pope Francis: 'Great Powers' did nothing when Jews were taken to Auschwitz. Elérhető: http://www.huffingtonpost.com/2015/06/21/pope-francis-auschwitz_n_7632276.html. Utolsó megtekintés: 2015.08.13.

⁶ PULLELLA, Philip (2015. június): Pope says weapons manufacturers can't call themselves Christian. Elérhető: <https://ca.news.yahoo.com/pope-says-weapons-manufacturers-cant-call-themselves-christian184139430.html>. Utolsó megtekintés: 2015.08.13.

⁷ Vatikáni Rádió (2015. augusztus): Béke Világnap 2016: „Győzd le a közönyt és szerezd meg a békét”. Elérhető: http://hu.radiovaticana.va/news/2015/08/11/%E2%80%9Egy%C5%91zd_le_a_k%C3%B6z%C3%B6nyt_%C3%A9s_szeresd_meg_a_b%C3%A9k%C3%A9t%E2%80%9D_/1164362. Utolsó megtekintés: 2015.08.12.

⁸ SÁNTA Ferenc (1979): Az ötödik pecsét / Húsz óra / Az áruló. Budapest: Magvető Kiadó, 169.

Németh Nikolett
Politikatudomány MA

/ Ferenc pápa álláspontja a migrációs kérdésben

„Kérjete és kaptok, keressetek és találtok, zöregessetek és ajtót nyitnak nektek!” (Mt 7,7)

Napjainkban Európának hatalmas kihívással kell szembenéznie: a tömeges migráció okozta nehézségekre kell mielőbb megoldást találnia. Naponta több ezer bevándorló kísérli meg az illegális határátlépést Európa területére, súlyos problémák elé állítva ezzel a kontinens országait.

Ferenc pápa úgy véli, nem az egyház vagy a pápa feladata a válság elemzése, de kötelességének érzi, hogy felhívja a figyelmet a válság okozta súlyos morális következményekre: arra, hogy mindez olyan „elembertelenedési” folyamatot indíthat el, amely a későbbiekben visszafordíthatatlanná válhat – az emberek süketek és érzéketlenek lesznek a világ problémáira. A probléma fő forrása a pápa szerint az, hogy új bálványt teremtett a társadalom: a pénz bálványát, amely a gazdaság diktatúráját hívta életre.¹ Az egyházfő szerint manapság a hatalmasok vivják harcukat a gyengékkel, ami elmélyíti a szakadékot a szegények és a gazdagok között. A fennálló helyzetért a neoliberalizmus eszméjét okolja, amely a hasznát „abszolút paraméternek” tekinti.²

E helyzet áldozatainak véli a bevándorlókat is. A migránsok számára a pápa igazságosságot kér, hiszen a globalizáció a tőke igazságtalan áramlását idézte elő, aminek elszenvedői a bevándorlók, s habár a bevándorlás fokozza a munkaerőpiaci versenyt és számos egyéb problémát is előidéz, a katolikus egyházfő szerint nem csupán a bevándorlók a felelősek ezért,³ hiszen ők is csak élni próbálnak. A pápa óva int a kirekesztéstől, hiszen az nem egyeztethető össze a keresztény értékekkel. A társadalmat önzetlen

szolidaritásra buzdítja, a gazdagokat a szegényebbek megsegítésére kéri.

A migrációs kérdés azonban ennél jóval összetettebb: az európai politikai vezetőknek egyszerre kell ész- és szívemberként cselekedniük. Jóllehet Európa a keresztény értékrenden alapul, az egyes országoknak saját gazdasági és politikai érdekeiket is szem előtt kell tartaniuk fennmaradásuk érdekében.

A bevándorlás számos problémát vet fel. Fontos kiemelni ezek közül a megélhetési bevándorlók kérdését. Ezen csoport tagjai ugyanis nem valódi menekültek, mégis olyan juttatásokat kívánnak igénybe venni a befogadó országokban, amelyek csupán a háború sújtotta országokból érkezőknek járnának, s ez súlyos terhet ró a szociális ellátórendszerre.

További súlyos – ha nem is a legsúlyosabb – aspektusa a nagy intenzitású bevándorlásnak az eltérő vallási-kulturális beállítódás, amelyet főként a fejlődő országokból érkező bevándorlók hoznak magukkal. Kérdéses, hogy Európa mennyiben kíván multikulturálissá válni: a tagországok állampolgárainak jelentős része minden jel szerint ragaszkodik saját értékrendjéhez, amelyet generációkon át életben tartott, s most ezen értékeket érzi veszélyben. Ez a félelem jó termőtalajt biztosít az európai radikális pártok megerősödése számára, amelyek politikai programjuk részévé tették a bevándorlási hullám feltartóztatását vagy akár végleges felszámolását is. Ennek valódi hatékonysága, hitelessége, és az, hogy a szélsőséges vélemények

megerősödése mennyire tesz jót Európának, természetesen rendkívül problematikus. Ezzel kapcsolatban Ferenc pápa is aggályait fejezte ki korábban.

Európa tehát nagy kihívás előtt áll, s ezen kihívás megoldására összeurópai válaszra lenne szükség, ami eddig nem született meg, holott az egyes országok egymás nélkül nem elég erősek egy ilyen horderejű probléma kezeléséhez. Európának konkrét és határozott válasszal kell felelnie a bevándorlási kérdésre, amely sokak szerint léteben veszélyezteti a kontinenst.

A kvótarendszer álmegoldásnak látszik, amely igyekszik elbagatellizálni a problémát, és valódi megoldást semmiképp sem jelent. Ám a liberális álláspont által képviselt „politikai korrektség” megszállott hajszolása gátolja az Európai Uniót a válaszadásban. Az Európára nehezedő bevándorlás kizárólag az államok és a nemzetközi szervezetek szoros együttműködésével válhatna szabályozhatóvá. A helyzet súlyosbodásával Ferenc pápa is elismerte a kihívás komolyságát; a katolikus egyházfő is égető probléma-

ként tekint a bevándorlásra, amely gazdasági, politikai, kulturális, s nem utolsósorban vallási nehézségeket gördít a kontinens elé.⁴ A migránsok túlnyomó többsége ugyanis az iszlám vallást követi, amely idegen a keresztény alapokon épült Európától. A pápa ennek ellenére szolidaritásra buzdít, s arra, hogy az országok ne utasítsák el azokat, akik szorult helyzetük miatt, egy jobb élet reményében kopogtatnak Európa ajtaján. Hiszen, ahogyan ő fogalmaz: „Az emberi jogokat nemcsak a terrorizmus és az elnyomás sérti meg, hanem a nyomor és a szegénység is.”⁵

Fontos látnunk ugyanakkor, hogy azon országok, amelyek elutasítják vagy korlátozzák a bevándorlást, nem feltétlenül idegengyűlöletből teszik ezt, hanem a legtöbb esetben inkább racionális okoktól vezérelve, Európa és saját államuk érdekeit szem előtt tartva. A keresztény caritas egyetemességének és a nemzetek Európája eszméjének összehangolása tehát olyan feladat, amely még minden jel szerint megvalósításra vár.

¹ FERENC PÁPA (2014): Ferenc pápa Evangélium kezdetű apostoli buzdítása a püspököknek, a papoknak és diakónusoknak, az Istennek szentelt személyeknek és a világi híveknek. Budapest: Szent István Társulat, 51-55.

² ROSSA, Alberto (2014): Ferenc pápa gondolatai. Szeged: Lazi Könyvkiadó, 95-141.

³ Ferenc pápa: áldozatok a bevándorlók. Elérhető: <http://nepszava.hu/cikk/1061110-ferenc-papa-aldozatok-a-bevandorlok>. Utolsó megtekintés: 2015.07.31.

⁴ KACSOH Dániel (2015. január): Harmincegy millió bevándorló készteti változásra Európát. Elérhető: <http://magyarhirlap.hu/cikk/15186/Harmincegy-millio-bevandorlo-keszteti-valtozasra-Europat>. Utolsó megtekintés: 2015.07.31.

⁵ ROSSA, Alberto (2014): Ferenc pápa gondolatai. Szeged: Lazi Könyvkiadó, 146.

Kondás Zoltán
Nemzetközi tanulmányok BA

/ Ferenc pápa és az ukrán válság

Ferenc pápa és az ukrán válság: a cím hallatán mi más juthatna először eszünkbe, mint a pápa beszédeiben oly sokszor elhangzó, megbékélésre buzdító felhívások? A katolikus egyházfő, ahogy azt küldetése megkívánja, mindig békére inti a harcoló feleket, de emellett szem előtt kell tartania, hogy a béke minden felekezeti és társadalmi csoport közös ügye, és nem szolgálhatja kizárólag egyik vagy másik fél érdekét: ezért szükséges – minden nehézség ellenére – semleges keleti politikát folytatnia.

Fontos figyelembe venni, hogy az ukrán krízis a pápai diplomácia egyik érzékeny területén robbant ki: a római katolikus, és különösen a görög rítusú (de „hitben és egyházszervezetben a római pápával egységben élő”) katolikus egyház és az ortodox egyházak kapcsolata a történelem során soha nem volt felhőtlen. A múlt században viszont egy olyan katolikus-ortodox közeledési folyamat indult el – elsősorban azzal, hogy 1965-ben VI. Pál pápa és Athenagoras konstantinápolyi pátriárka visszavonták az 1054-es egyházszakadások egymásra kimondott kiközösítést² – amelyet Ferenc pápa elődeihez hasonlóan folytatni kíván és támogat.

A közelmúlt jeles eseménye, hogy a katolikus egyházfő több száz év után először találkozott az ortodox egyház egyik jeles vezetőjével, a moszkvai pátriárkával. Ferenc és Kirill orosz egyházfő több éves szervezési és egyeztetés után egy semleges területen, a havannai repülőtér tranzitvárójában találkoztak. A történelminek számító esemény jelentőségét létrejötté, nem pedig az ennek kapcsán várható nagy változások adják, hiszen igazi átörök nem várható a közeljövőben a katolikus és ortodox

egyház viszonyában.³ Érthető tehát, hogy a pápa fokozottan ügyel, hogy ne kötelezze el magát egyoldalúan az ukrán válsággal kapcsolatban: számos nyugati politikussal ellentétben például sohasem bélyegezte meg Oroszországot mint az események kizárólagos felelőjét.⁴

A 2014. februári erőszakos cselekményeket követően a pápa több beszédében is békére szólította fel a szembenálló feleket, és diplomáciai találkozókra is megbékélésre kérte a válságban érintett politikai vezetőket. A pápa és az ukránai görög katolikus egyház elöljárói már az események másnapján nyilvánosan elítélték a történeteket. „Aggódó szívvel követem, ami Kijevben történik.”⁵ – nyilatkozta Ferenc pápa 2014. február 19-én. Az első komoly diplomáciai találkozóra az ukrán válsággal kapcsolatban 2014 áprilisában került sor a Vatikánban Arsenyij Jace nyuk ukrán miniszterelnökkel, aki korábban Matteo Renzi olasz miniszterelnökkel tárgyalt. Ez alkalommal a pápa egy jelképes ajándékot, egy tollat adott át az ukrán kormányfőnek, miközben a következő szavakat intézte hozzá: „Remélem, hogy ezzel fogják aláírni a békét.”⁶

A mindenkor pápa egyik legfontosabb üzenete, amelyet ma már milliók követnek a televízió keresztlül, kétségkívül a húsvéti Szent Péter téri beszéd. Ferenc pápa mind 2014-ben, mind 2015-ben megemlékezett az ukrán válságot ebben a keresztények számára fontos pillanatban. „Kérjük, Urunk, világítsd meg és ösztönözd mindazokat a kezdeményezőket, amelyek békét vihetnek Ukrajnába, hogy az összes érdekelt fél, a nemzetközi közösség támogatásával, minden erőfeszítést megtegyen az erőszak megakadályozására, és az egység és párbeszéd

szellemében építse az ország jövőjét.”⁷ – mondta az egyházfő 2014-ben, 2015-ben pedig így könyörgött: „Az Úr feltámadása hozzon fényt a szeretett Ukrajnának, mindegyiküknek azoknak, akik elszenvetkés az elmúlt hónapok erőszakos cselekményeit. Találjon az ország újra békére és reményre, minden érdekelt fél elköteleződésének hála.”⁸ Múltán kijelenthető tehát, hogy Ferenc pápa egyre sürgetőbb feladatként tekint az Ukrajnában fennálló válság megoldására.

2015-ben az ukránai katolikus egyház főpásztorai ad limina látogatást tettek Rómában, amelynek során a pápa felhívta figyelmüket a felelősségre, a nélkülözőkkel való szolidaritásra, valamint az egységes püspöki példamutatására.⁹ A következő fontos találkozó június 10-én zajlott le: ekkor Vlagyimir Putyint fogadta Ferenc pápa, és egy,

a béke angyalát ábrázoló érmét adott át az orosz elnöknek.¹⁰ Úgy fogalmazott: a béke angyala minden háborút legyőz és a népek közötti szolidaritást fejezi ki. A pápa arra kérte Putyint, hogy minden erőfeszítést tegyen meg a béke érdekében. A felek egyetértettek abban, hogy ehhez párbeszéd és a minszki megállapodás tiszteletben tartása szükséges.¹¹

Habár egyes szakértők béketeremtő szerepet jósoltak Ferenc pápa és Putyin elnök találkozásának, a minszki tűzszünetet továbbra sem tartották be, és a harcok 2015 nyarán is folytatódtak. Ukrajnában és az egész világon ugyanakkor – vallási hovatartozástól függetlenül – sokan remélik, hogy Ferenc pápa szavai egyszer beigazolódnak, és beköszönt a béke északkeleti szomszédunknál.

¹ VERBÉNYI István – ARATÓ Miklós Orbán (szerk.): Liturgikus lexikon. Budapest: Ecclesia, 1989, 82.

² Mindennapi Hírtől (2011. február): Katolikus-ortodox közeledés? Elérhető: <http://mindennapi.hu/cikk/egyhaz/katolikus-ortodox-kozeledes-/2011-02-24/1720>. Utolsó megtekintés: 2015.09.10.

³ NÉMETH András (2016. február): Páldátlan történelmi találkozó színhelye a havannai reptéri tranzit. Elérhető: http://hvg.hu/vilag/20160212_Ferenc_es_Kirill_tortenelmi_talalkozoja. Utolsó megtekintés: 2016. 02. 27.

⁴ „Ferenc pápa ... óvatosan bánt Oroszországgal az ukrán válsággal kapcsolatban: felemelte szavát az áldozatok miatt és tűzszünetre szólított fel, de soha nem vetette fel Moszkva felelősségét a kelet-ukrajnai konfliktusban.” Magyar Nemzet Online (2015. június): Ferenc pápa leül Putyinnal Ukrajna ügyében. Elérhető: <http://mno.hu/kulfold/ferenc-papa-fogadja-putyint-1289277>. Utolsó megtekintés: 2015.09.10.

⁵ „With a troubled heart I am following what is happening in Kiev.” Catholic Herald (2014. február): Pope Francis leads calls for an end to violence in Ukraine. Elérhető: <http://www.catholicherald.co.uk/news/2014/02/20/pope-francis-leads-calls-for-an-end-to-violence-in-ukraine>. Utolsó megtekintés: 2015.09.10.

⁶ „Spero che con questa scriva la pace.” Rai News (2014. április): Papa Francesco incontra premier ucraino. Elérhető: http://www.rainews.it/dl/rainews/articoli/ll-premier-ucraino-incontra-il-Papa-che-gli-dona-una-penna-Spero-che-con-questa-scriva-la-pace-993f6a71-4571-42a2-a33a-b2f9543f526f.html?refresh_ce. Utolsó megtekintés: 2015.09.10.

⁷ Euro News (2014. április): Békét kívánt Ukrajnának húsvéti beszédében Ferenc pápa. Elérhető: <http://hu.euronews.com/2014/04/20/beket-kvi-ant-ukrainanak-husveti-beszede-ben-ferenc-papa/>. Utolsó megtekintés: 2015.09.10.

⁸ Vatikáni Rádió (2015. április): Urbi et Orbi: A szeretet legyőzte a gyűlöletet, az élet legyőzte a halált. Elérhető: http://hu.radiovaticana.va/news/2015/04/05/ferenc_p%C3%A1pa_h%C3%BAsv%C3%A9ti_urbi_et_orbi_%C3%A1ld%C3%A1sa/1134758. Utolsó megtekintés: 2015.09.10.

⁹ Magyar Kurír (2015. február): Majnek Antal az ukrániai helyzetről az ad limina látogatás alkalmából. Elérhető: <http://www.magyardurir.hu/hirek/majnek-antal-az-ukrainai-helyeztrol-az-ad-limina-latogatas-alkalmabol>. Utolsó megtekintés: 2015.09.10.

¹⁰ ATV Online (2015. február): Így oldaná meg Ferenc pápa az orosz-ukrán konfliktust. Elérhető: <http://www.atv.hu/kulfold/20150220-igy-oldana-meg-ferenc-papa-az-orosz-ukran-konfliktust>. Utolsó megtekintés: 2015.09.10.

¹¹ HVG (2015. június): Ferenc pápa Ukrajnáról beszélgetett Putyinnal. Elérhető: http://hvg.hu/vilag/20150610_Ferenc_papa_Ukrajnarol_beszeltett_Putyi. Utolsó megtekintés: 2015.09.10.

Tóth Balázs
Nemzetközi tanulmányok BA

/ Ferenc pápa és a Szentföld

A XX. század második felétől kezdve a Római Katolikus Egyház vezetői több alkalommal is kifejezték kiengesztelődési szándékukat más vallások felé. Ennek egyik legjelentősebb megnyilvánulása az volt, amikor VI. Pál – az újkori pápák közül elsőként – 1964-ben ellátogatott a Szentföldre. Ezt a gesztust azóta minden pápa követte (kivéve I. János Pált, aki azonban csupán 33 napig volt hivatalban), így nem számított kivételesnek Ferenc pápa látogatása sem. Egy különbségre azonban többen is felhívták a figyelmet: arra, hogy a pápa első útja ezúttal nem Jeruzsálembe, hanem Betlehembe vezetett. Ez sokak szerint új szint vitt az egyház és a Szentföld kapcsolatába, ugyanis a palesztinokhoz való közeledést jelezte, akik jelenleg is saját független államuk elismeréséért küzdenek. Ezen értelmezés szerint a korábbi pápák főként a zsidóság felé tettek lépéseket, Ferenc pápa gesztusából azonban az szűrhető le, hogy minden vallás és népcsoport egyaránt fontos számára a Szentföld térségében, és mindannyiukat a megbékélésre igyekszik buzdítani.

A pápai diplomácia esetében fontos ugyanakkor megvilágítani, mit is értünk az Apostoli Szentszék és a Vatikán fogalma alatt. A nemzetközi jog értelmében a két fogalom különböző: az előbbi (habár maga is a nemzetközi jog sajátos alanya), a Katolikus Egyház fejének, Róma püspökének a hivatalát jelenti, míg az utóbbi – mint Vatikánváros Állama – Európa egyik országának tekinthető. Ha tehát egy másik állam fel akarja venni a kapcsolatot a Vatikánnal, akkor az utóbbit kell felkeresnie, nem pedig a Szentszéket magát, jóllehet mindkettőnek ex officio a mindenkori pápa a feje.¹

Vessünk ezek után egy pillantást Ferenc pápának Izraelhez és a zsidósághoz fűződő személyes viszonyára. Ahogyan a bevezetőben is említettem, a jelenlegi pápa – elődei gyakorlatát követve – ellátogatott a Szentföldre, de valójában már utazása előtt is jó kapcsolatot igyekezett kialakítani a zsidó közösséggel: pápává választása előtt közös könyvet adott ki Skorka argentin rabbival Az égről és a földről címmel; a zsidó-keresztény napon, 2014. január 17-én pedig immár egyházfőként fogadta az argentin rabbik egy csoportját, ezzel is tovább erősítve a két vallás kapcsolatát.² Hivatalos szentföldi útja során 2014 májusában, Betlehemben tartott beszédében sürgette a zsidó-palesztin konfliktus békés megoldását, és a Palesztin Nemzeti Hatósággal kapcsolatban használta a Palesztin Állam kifejezést is. Hasonló eset korábban nem fordult elő, s ez egyúttal azt is jelezte, hogy hajlik Palesztina államként való elismerésére, ha ez a békét szolgálja.³ Ferenc pápa ugyanakkor meghívta Simon Peresz izraeli államfőt és Mahmúd Abbászt, a palesztin hatóság elnökét is Rómába, hogy közösen imádkozzanak a békéért. Elmondható, hogy utazásának kettős célja volt, és a béke érdekében képes volt gesztusokat tenni mindkét fél irányába. Megérkezésekor tartott beszédében kiemelte, hogy Palesztina ugyanúgy megérdemli az önálló államot, ahogyan az izraeliek is a békében való életet.⁴ Az egyházfő látogatását a megfigyelők többsége rendkívül pozitívan értékelte, hangsúlyozva, hogy közelebb hozta a feleket a megegyezéshez.

Ellentétes érzelmeket váltott ki azonban, amikor 2015 májusában Vatikánváros Állama szerződést kötött Palesz-

tinával, ezáltal önálló államként ismerve el azt. Az izraeli kormányzat aggályait fejezte ki a lépéssel kapcsolatban, miközben a másik oldalon örömet váltott ki, hogy a Vatikán mint önálló diplomáciai státusszal rendelkező ország olyan gesztust tett, amely elősegítheti Palesztina nemzetközi elfogadását és remélhetőleg még több államot fog hasonló döntésre ösztönözni. Hivatalosan tehát Vatikánváros Állama elismerte Palesztinát, miközben a Szentatya csak általánosságban, a Szentföldön tartott beszédében utalt a palesztinok és a

zsidók egyaránt jogos, akár spirituális, akár világi igényeire. Az óvatosság természetesen mindkét féllel szemben indokolt, hiszen bármelyik oldal egyoldalú támogatása az elfogultság látszatát keltene, és a béke megteremtése elérhetetlenné válna, miközben Ferenc pápa célja nyilvánvalóan az, hogy a Szentföldön végre igazi béke legyen: e cél elérése érdekében használ fel Vatikánváros Állama és a Szentszék mindent, legyen az diplomáciai eszköz vagy az imádság ereje. Ezt jelzi, hogy 2016 januárjában a római zsinagógában tett látogatást.⁵

¹ SÁNDOR Gábor (2009): A nemzetközi jog és az Apostoli Szentszék. A Győri Egyházmegye lapja, 2009. X. évf. 7. szám.

² Magyar Kurír (2014. január): Argentín rabbiakkal találkozott Ferenc pápa. Elérhető: <http://magyarkurir.hu/hirek/argentin-rabbiakkal-talalkozott-ferenc-papa>. Utolsó megtekintés: 2015.08.20.

³ MNO (2014. május): A Vatikánba hívta Ferenc pápa Pereszt és Abbászt. Elérhető: <http://mno.hu/kulfold/a-vatikanba-hivta-ferenc-pa-pa-pereszt-es-abbaszt-1228552>. Utolsó megtekintés: 2015.08.20.

⁴ SHARON, Jeremy (2014. május): Pope concludes first day in Israel with visit to Jerusalem. Elérhető: <http://www.jpost.com/Middle-East/WATCH-LIVE-Pope-Francis-heads-to-Jerusalem-353287>. Utolsó megtekintés: 2015.08.20.

⁵ MTI (2016. január): Zsinagógába látogatott Ferenc pápa. Elérhető: <http://www.hirado.hu/2016/01/17/zsinagogaba-latogatott-ferenc-papa/#>. Utolsó megtekintés: 2016.02.04.

Tóth Krisztina
Politológia BA

/ Az ökumenizmusról

2015 nyarán az ökumenizmus újabb fontos állomásának lehettünk tanúi. A történelem során először látogatott el a Római Katolikus Egyház feje a valdens közösség templomába, ami jelzésértékű lépés volt.¹

Ami az előzményeket illeti: Ferenc pápa már a beiktatását követő napon kinyilvánította szándékát, hogy a II. Vatikáni Zsinat szellemében folytatni kívánja a vallások közötti dialógust, és elődei példáját követve az ökumenikus párbeszéd útján kíván járni.² 2015 júniusában, két évvel hivatalba lépése után, az egyházfő Torinóban egy meghívást elfogadva ellátogatott az egyik legrégebbi valdens gyülekezet templomába.³ (Több mint három évszázaddal megelőzve a reformációt, Petrus Valdes prédikációi nyomán jött létre a valdens közösség, amely a hit egyetlen forrásának a Szentírást tekintette, elutasította az egyházi hierarchiát és a felszentelt papságot, illetve az úrvacsora és a keresztség kivételével tagadta a szentségeket. 1184-ben III. Lucius pápa Ad abolendam kezdetű bullájában eretneknek minősítette a valdenseket, és ezzel megkezdődött az évszázadokon át tartó, sokszor erőszakos üldözés.)

„A katolikus egyház nevében bocsánatot kérek tőletek. Bocsánatot kérek azért a keresztényietlen, sőt embertelen magatartásért, amelyet veletek szemben tanúsítottunk a múltban.”⁴ E nyári hétfőn Ferenc pápa a bocsánatkérésen túl beszédében hálát adott azért, hogy a katolikusok és a valdensek közötti kapcsolat ma már egyre inkább a kölcsönös tiszteleten és a testvéri szereteten alapul. Kijelentette, hogy „az egyik legfontosabb gyümölcs, amelyet az ökumenikus mozgalom az elmúlt években szüretelt, a testvériség újrafelfedezése.”⁵

Az ökumenizmus mint a keresztények egységtörekvése olyan tevékenységek, illetve kezdeményezések összessége, amelyek előmozdítják a keresztények közötti megosztottság felszámolását.⁶ A mozgalom eredetileg egyes protestáns egyházaktól indult el, amelyek első missziós világkonferenciájukat 1910-ben, Edinburgh-ban tartották, 1948-ban pedig létrehozták az Egyházak Világtanácsát, amelynek első közgyűlésén 147 felekezet vett részt. A Római Katolikus Egyház ma sem tagja a Világtanácsnak, de a II. Vatikáni Zsinat alapján célja a „keresztények közötti egység helyreállításának előmozdítása”.⁷ Ennek mai napig leglátványosabb megnyilvánulása volt, amikor 1999 októberében Augsburgban a Római Katolikus Egyház és a Lutheránus Világszövetség képviselői közös nyilatkozatot írtak alá a megigazulás tanításáról.⁸

Ferenc pápa több alkalommal is biztosságot tett arról, hogy az egység útján kíván járni. 2013 júniusában Justin Welby canterbury érsek látogatott el a Vatikánba. Az érsek egyben az anglikán egyház lelki vezetője, amely – más országoknak Anglia Egyházával közösségben lévő egyházait is ideértve – több mint 85 millió embert képvisel világszerte. Ferenc pápa az üdvözlések után beszédét a következőképpen kezdte: „az anglikán és a katolikus egyház közötti kapcsolatok története hosszú és bonyolult, és nem mentes a fájdalmas pillanatoktól”,⁹ de az elmúlt évtizedek már a közeledésről és a testvériségről szólnak.¹⁰

2014 májusában Ferenc pápa Jeruzsálemben találkozott I. Bartholomaios konstantinápolyi ökumenikus pátriárkával. Az ortodox egyházvezető jelen volt egy évvel korábban a pápa beiktatásakor is, ami csaknem az elmúlt

ezer évben először fordult elő. Közös nyilatkozatot adtak ki, amely leszögezte: „Mai testvéri találkozónk egy újabb szükséges lépés az egység felé vezető úton [...] Miközben tisztában vagyunk vele, hogy a teljes közösség célját még nem értük el, ma megerősítjük munkálkodásunkat, hogy folytassuk közös utunkat az egység felé.”¹¹

2014 októberében a pápa fogadta a World Evangelical Alliance delegációját. A WEA különböző evangéliumi egyházak hálózata, amelyhez több mint száz nemzetközi szervezet csatlakozott, és hatszázmillió embert képvisel világszerte. Ferenc pápa a küldöttséghez intézett

beszédében kifejtette, hogy hisz abban, miszerint a katolikusok és az evangéliumi keresztények közötti kapcsolat új korszakba fog lépni, hiszen „a keresztény üzenet két-ségtelenül hatékonyabb lenne, ha a keresztények áthidalnák szakadásukat.”¹²

A valdensektől az anglikánokon és ortodoxokon át az evangéliumi keresztényekig tett lépések mind ugyanazt a képet mutatják: Ferenc pápát az egység felé vezető úton. Ez pontosan megfelel az ökumenizmus lényegének: az ökumené a görög oiké, „lakik” szóból származik, és szó szerinti jelentése az egész lakott föld (oikisztiké).¹³

¹ European Protestant News Network (2015. június): IT: Papstbesuch in der Waldenserkirche in Turin. Elérhető:

<http://www.protestantnews.eu/italy/28331>. Utolsó megtekintés: 2015.10.15.

² A Szentsek Hivatalos oldala (2013. március): Ferenc pápa beszédei. Elérhető:

http://w2.vatican.va/content/francesco/de/speeches/2013/march/documents/papa-francesco_20130320_delegati-fraterni.html. Utolsó megtekintés: 2015.10.15.

³ Vatikáni Rádió (2015. március): Ökumenische Premiere: Papst und die Waldenser. Elérhető:

http://de.radiovaticana.va/news/2015/03/30/%C3%B6kumenische_premiere_papst_und_die_waldenser_/1133178. Utolsó megtekintés: 2015.10.15.

⁴ A Szentsek Hivatalos oldala (2015 június): Ferenc pápa beszédei. Elérhető:

http://w2.vatican.va/content/francesco/de/speeches/2015/june/documents/papa-francesco_20150622_torino-chiesa-valdese.html. Utolsó megtekintés: 2015.10.15.

⁵ Uo.

⁶ Magyar Katolikus Lexikon: Ökumenizmus. Elérhető:

<http://lexikon.katolikus.hu/%C3%96/%C3%B6kumenizmus.html>. Utolsó megtekintés: 2015.10.15.

⁷ Katolikus.hu: A II. Vatikáni Zsinat Unitatis Redintegratio kezdetű dekrétuma az ökumenizmusról. Elérhető:

http://www.katolikus.hu/zsinat/zs_05.html. Utolsó megtekintés: 2015.10.15.

⁸ WEINZIERL, P. Hermann: A megigazulásról szóló közös nyilatkozat. Elérhető: http://www.katolikus-honlap.hu/regi1_elemei/Page999.htm.

Utolsó megtekintés: 2015.10.15.

⁹ A Szentsek Hivatalos oldala (2013. június): Ansprache von Papst Franziskus an seine Gnaden Justin Welby,

Erzbischof von Canterbury und Primas der Anglikanischen Gemeinschaft. Elérhető: https://w2.vatican.va/content/francesco/de/speeches/2013/june/documents/papa-francesco_20130614_welby-canterbury.html. Utolsó megtekintés: 2015.10.15.

¹⁰ Katolisches Info (2013. június): Anglikanischer Primas Welby am 14. Juni bei Papst Franziskus – Ökumene belastet. Elérhető: <http://www.kat-scholisches.info/2013/06/05/anglikanischer-primas-welby-am-14-juni-bei-papst-franziskus-okumene-belastet/>. Utolsó megtekintés: 2015.10.15.

¹¹ A Szentsek Hivatalos oldala (2014. május): Gemeinsame Erklärung von Papst Franziskus und dem Ökumenischen Patriarchen Bartholomäus. Elérhető: http://w2.vatican.va/content/francesco/de/speeches/2014/may/documents/papa-francesco_20140525_terra-santa-dichiarazione-congiunta.html. Utolsó megtekintés: 2015.10.15.

¹² Religion.orf (2014. november): Papst: Zusammenarbeit mit Evangelischer Weltallianz. Elérhető:

<http://religion.orf.at/stories/2677842/>. Utolsó megtekintés: 2015.10.15. Ld. továbbá: a Szentsek Hivatalos oldala (2014. november): Ansprache von Papst Franziskus an die Delegation der Weltweiten Evangelischen Allianz. Elérhető: https://w2.vatican.va/content/francesco/de/speeches/2014/november/documents/papa-francesco_20141106_alleanza-evangelica-mondiale.html. Utolsó megtekintés: 2015.10.15.

¹³ Magyar Katolikus Lexikon: Ökumenizmus. Elérhető:

<http://lexikon.katolikus.hu/%C3%96/%C3%B6kumenizmus.html>, utolsó megtekintés: 2015.10.15.

Ujvári Ágnes
Nemzetközi tanulmányok BA

/ „Ki vagyok én, hogy ítélek felettük?”

Ferenc pápa nyilatkozott így a homoszexuálisokkal kapcsolatban, 2013 júliusában, ami valóságos cikkáradatot eredményezett a nemzetközi sajtóban. Ám legtöbbször csak az ominózus mondatot kiragadva a kontextusból, vagy a kontextust magát is félreértelmezve cikkeztek. Ezekből a különböző értelmezésekből adódott az azóta is tartó vita - mind egyházi, mind világi körökben.

Az elhíresült mondat ebben a környezetben hangzott el: „Amikor találkozom egy meleg emberrel, különbséget kell tennem aközött, hogy meleg, vagy hogy része a meleglobbinak. Ha keresik Istent és jóakaratiúak, ki vagyok én, hogy ítélek felettük? Nem kellene őket kitaszítani, ellenkezőleg – integrálni kell őket a társadalomba. A probléma nem az irányultság. (...) A probléma a meleglobbi, csakúgy, mint a politikai vagy a szabadkőműves lobbi.”¹

Mára már világossá vált, hogy a meleg és a liberálisok kezdeti reményei tévesek voltak, amikor Ferenc pápától a nemiséggel kapcsolatos egyházi tanítás liberalizálását várták. Valójában nem mondott semmivel többet vagy kevesebbet, mint a homoszexuálisok lelki gondozásáról szóló, 1986-os vatikáni dokumentum, csupán a hangvétel változott. Az egyház azt tanítja, hogy a homoszexuális aktivitás már a súlyos bűnök közé tartozik – tehát az egyház feladata, hogy támogassa a homoszexuális hajlamúakat az önmegtartóztatásban. Ahogyan Jimmy Akin² megjegyzi: a megbocsátás nem jelenti azt, hogy megfedekezzenek a cselekedetek morális karakteréről. Gondolhatjuk úgy, hogy valaki rosszul cselekedett, anélkül, hogy rosszindulattal lennének iránta.

A 2014. évi püspöki szinóduson³ elhangzottakat szintén körültekintően kell értelmezni. Az egyik szövegrész, amely a „Üdvözlőlvén a homoszexuális személyeket” címet viseli, így szól: „A homoszexuálisoknak vannak olyan adottságaik és tulajdonságaik, melyeket felajánlhatnak a keresztény közösség számára (...) Képesek vagyunk úgy fogadni őket, hogy garantáljuk nekik a felebaráti helyet közösségeinkben? Ők vágnak egy olyan egyházra, amely otthont adhat nekik. Képesek-e közösségeink ezt biztosítani, elfogadni és értékelni szexuális orientációjukat anélkül, hogy veszélyeztetnék a katolikus doktrínát a család és a házasság szentségéről?”⁴

Nehéz olyan megoldást találni, amely még nem sérti a tanítást vagy nem idegeníti el a konzervatív katolikusokat, viszont kielégítő lehet a keresztény homoszexuálisok számára is. Ferenc pápa annyiban kétségkívül más, mint elődei, hogy nagyobb hangsúlyt fektet a meleg kérdésére, többet tesz elfogadásukért az egyházon és a társadalmon belül egyaránt. Már több ízben kérte az egyház tagjait – főként az egyházi méltóságokat - arra is, hogy támogassák azon szülőket, akik LMBT⁵ gyermekeket nevelnek, és találjanak közösen utat ahhoz, hogy a családok ilyen nehézségek mellett is összetartsanak, hiszen nincs fontosabb a stabil és egészséges családképnel. Amellett azonban továbbra is kitart a pápa, hogy a gyermekek nevelésének egyetlen járható útja a tradicionális családmóddal. Az apai és az anyai szerep hangsúlyozására minden lehetőséget megragad, így tett 2015. január 14-én is: „A gyermekeknek úgy kell felnőttek érniük, hogy közben boldognak látszanak az édesapjukat és az édesanyjukat.

(...) Identitásuk fejlődése közben szembesülniük kell az apai és az anyai szeretettel, és a kettő közötti különbséggel.”⁶ A férfiak és a nők közötti különbségeket alapvetőnek nevezte, hozzátéve, hogy ezek a különbségek teszik erőssé a heteroszexuális párokat.

Január 16-án, Manilában már konkrétan kitért a meglegházassággal és a meleg gyermekvállalásával szembeni aggodalmaira. Úgy vélte, a család intézményét veszélyeztetik azok a kezdeményezések, amelyek újraértelmeznék a házasságot. Ferenc pápa felhívta a figyelmet arra, hogy ezen intézmények olyan erők támadása alatt állnak, amelyek „eltorzítják az Úr terveit.”⁷ Ezért felszólította a jelenlévőket, hogy álljanak ellen az ilyen jellegű törekvéseknek.

A 2015. október 24-én lezárult XIV. rendes püspöki szinódus⁸ 76. pontja is egyértelműen kimondja, hogy nem említhető egy lapon a homoszexuálisok házassága annak a házasságnak az intézményével, amelyre az ember Isten

által rendeltetett. A szinódus szintén ebben a pontban hívta fel a helyi közösségek figyelmét arra, hogy az egyház számára elfogadhatatlan, ha ebben a kérdésben engednek a társadalmi nyomásnak. Továbbá az egyház kifejezte egyet nem értését az olyan nemzetközi szervezetekkel, amelyek a pénzügyi segély feltételeként szabják meg az adott országnak azt, hogy ki kell terjesztenie a házasság intézményét az azonos neműekre is.

Összegezve az eddigieket, arra a megállapításra kell jutnunk, hogy a pápai hangvétel a melegekkel szemben most a legbarátságosabb és legelfogadóbb, de a lényeg nem változott: ugyanolyan súlyos bűn a homoszexuális testi érintkezés. Továbbra sem kérdés, hogy esetleg engedélyeznék a homoszexuálisok pappá szentelését; nem támogatják a meglegházasságot és a meleg gyermekvállalását sem; sőt, a pápa fogadta ugyan, de a kinevezését nem hagyta jóvá Franciaország újonnan kinevezett szentzéki nagykövetének, aki nyíltan homoszexuális.

¹ BBC.com (2013. július): Pope Francis: Who am I to judge gay people?; Elérhető:

<http://www.bbc.com/news/world-europe-23489702>. Utolsó megtekintés: 2015.07.24.

² Catholic Writers Guild. Elérhető: http://www.catholicwritersguild.com/wiki/index.php/Jimmy_Akin. Utolsó megtekintés: 2015.07.22.

³ A püspöki szinódus a Római Katolikus Egyház egyik legfontosabb szerve, melyben a püspökök segítik a pápát bizonyos döntések meghozatalában.

⁴ DIAS, Elizabeth (2014. október): What the Vatican really said about homosexuality. Elérhető:

<http://time.com/3502522/pope-francis-vatican-catholic-church-homosexuality>. Utolsó megtekintés: 2015.07.28.

⁵ A rövidítés feloldása: Leszbikusok, Melegek, Biszexuálisok és Transzneműek.

⁶ BLUMBERG, Antonia (2015. június): Pope Francis's comments on heterosexual parenting alienate gay Catholics. Elérhető:

http://www.huffingtonpost.com/2015/06/16/pope-francis-heterosexual-parents_n_7597040.html. Utolsó megtekintés: 2015.07.26.

⁷ RICHINICK, Michele (2015. január): Pope Francis suggests gay marriage threatens traditional families.

Elérhető: <http://www.msnbc.com/msnbc/pope-francis-suggests-gay-marriage-threatens-traditional-families>. Utolsó megtekintés: 2015.07.28.

⁸ CAMPBELL, Michael G (2015. november 6): Synod 15 – Final relation of the synod of bishops to the Holy Father, Francis, 24th October, 2015. Elérhető:

<http://www.acalltoaction.org.uk/documents/synod-2015/219-synod-2015-final-relation-of-the-synod-of-bishops-to-the-holy-father-francis-24th-october-2015/file>. Utolsó megtekintés: 2015.11.16.

Polgár Dóra
Politológia BA

/„Amit tehát Isten egybekötött, azt ember ne válassza szét”

A katolikus egyház tanítása szerint a házasság több okból is felbonthatatlan. Az egyik a címben idézett krisztusi tanítás, amely a házasság egységét mondja ki,¹ arra emlékeztetve, hogy ez kezdetben Isten terve volt: „a férfi elhagyja apját és anyját és feleségéhez ragaszkodik, s a kettő egy test lesz”.² A házassági szövetséget ezzel „Krisztus Urunk a megkereszteltek között szentség rangjára emelte”,³ vagyis a hét szentség egyikévé vált, s már csak ezért sem szüntethető meg egyik vagy másik fél akaratából; a házasság ugyanakkor Isten és az Egyház kapcsolatának megtestesítője is, amely „megfelel Jézus Krisztus és az Egyház közötti egyesülés misztériumának”.⁴ Ferenc pápa 2015. június 24-én tartott családkatekézise során az elkerülhetetlen különülésekről, a házastársak elszakadásáról beszélt a Szent Péter téren összegyűlt hívőknek: „Vannak esetek, amikor a különülés elkerülhetetlen. Megeshet, hogy erkölcsileg egyenesen szükségessé válik, amikor arról van szó, hogy a gyengébb házasság vagy a kisgyermeket meg kell védeni az erőfölény, az erőszak, a megalázás, a kihasználás, az eltasztás és a közöny súlyos sérüléseitől.”⁵ Kijelentése az egész világon nagy visszhangot keltett, és számos félreértésre adott alkalmat a médiában. Magyarországon is sok cikk jelent meg arról, hogy „Ferenc pápa szerint a válás néha a legjobb megoldás”,⁶ azt sugallva, hogy az egyházfő szembeszállt a hagyományos katolikus tanítással. Ferenc pápa azonban nem a válásról, hanem a különválásról vagy különülésről beszélt, és erről is csak rendkívül súlyos és indokolt es-

etekben. Gedő Ágnes, a Vatikáni rádió magyar adásának szerkesztője hangsúlyozta, hogy a pápa nem a válásról beszélt, hiszen az olasz polgári jog is ismeri a különülés fogalmát, és Ferenc pápa csupán erre a lehetőségre utalt.⁷ Nincs szó tehát arról, hogy a szentségi házasság felbontásának elfogadása felé közeledne a katolikus egyház, éppen ellenkezőleg: maga a pápa is rendszeresen hangsúlyozza, mennyire fontos a család egységének megővése. 2015. június 11-én a lett és észt püspöki konferencia ad limina látogatáson Rómában tartózkodó tagjainak a következőket mondta: „Támogassátok a családot – amely Isten ajándéka arra, hogy a férfi és a nő megvalósítsa önmagát, és a társadalom alapsejtje – azzal a házasságot leegyszerűsítő nézőponttal szemben, amely a keresztények körében is egyfajta könnyelműséget eredményez, s váláshoz és elkülönüléshez vezethet.”⁸

A pápa következetesen kiáll a házasság hagyományos értékei mellett: audienciáin arra hívja fel a figyelmet, hogy a fiatalok házasodási kedve egyre csökken, miközben nő a válások száma; a házasodási hajlandóság csökkenését ugyanakkor összefüggésbe hozza a modern családmodellel, és okát a következőben látja: „Talán éppen a tévedéstől való félelem a legnagyobb akadálya annak, hogy befogadjuk Krisztus ígését, aki megígéri nekünk a kegyelmét a hitvesi egységhez és a családhoz.”⁹

Ferenc pápa tehát nem a válást helyesli, csupán a már elvált hívőket próbálja valamilyen módon visszavezetni az egyházhoz, és kirekesztettségüket próbálja megszüntetni.

Ez a törekvés nem egyedülálló, hiszen már II. János Pál pápa is felhívta a figyelmet Familiaris consortio című apostoli buzdításában a körülmények megkülönböztetésére: arra, hogy egészen más dolog kezdeményezni a válást vagy elszenvetelt azt, de XVI. Benedek pápa is kifejezte együttérzését az elvált hívőkkel 2012-ben Milánóban.¹⁰ Ferenc pápa is folytatja elődei törekvését ebben a témakörben, amikor családkatekézisének 21. fejezetében így fogalmaz: „Nincsenek, nincsenek zárt kapuk! Mindenki részt vehet valamilyen módon az egyházi életben, mindenki az egyház részét alkotja.”¹¹ A katolikus egyház 2015 októberében tartotta XIV. rendes püspöki szinódusát, amelynek témája: „A család hivatása és küldetése az egyházban és a mai világban”. Nagy várakozások övezték ezt a szinódust, amely többek között a családot, a házasságot, és a válás problémáit vizsgálja.

A nyilvánosságra hozott munkadokumentum a következőket tartalmazza: a szentségi házasság természetesen továbbra is felbonthatatlan, azonban az egyház úgy véli, a széthulló család tagjai is irgalomra szorulnak; vizsgálni kell, milyen okok vezetnek adott esetben a család széthullásához; továbbá felülvizsgálatra szorul az elvált és újránházasodott katolikusok helyzete is, és újraintegrálásuk lehetősége az egyház közösségébe.¹² Összegezve tehát: a katolikus egyház továbbra is a házasság szentségét hangsúlyozza, és várhatóan a jövőben sem fog változni az egyház és a pápa azon nézete, hogy a szentségi házasság felbonthatatlan. Nagyobb megértésre számíthatnak viszont azok a hívők, akik gyermekük vagy saját maguk védelmében, súlyos válság helyzetben a különválás mellett döntenek, de továbbra is az egyház teljes jogú tagjainak szeretnék érezni magukat.

¹ Mt 19,6.

² Ter 2,24.

³ A katolikus egyház katekizmusa (1994), 1601. Budapest: Szent István Társulat, 328.

⁴ Nemzetközi Teológiai Bizottság (1977): A házasság szentségéről szóló katolikus tanítás. Elérhető: http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/cti_documents/rc_cti_1977_sacramento-matrimonio_hu.html. Utolsó megtekintés: 2015.08.23.

⁵ Magyar Kurír (2015. június): Ferenc pápa: Felelősek vagyunk a családban okozott sebekért! Elérhető:

<http://magyarkurir.hu/hirek/ferenc-papa-felelosek-vagyunk-csaladban-okozott-sebekert>. Utolsó megtekintés: 2015.08.23.

⁶ Index (2015. június): Ferenc pápa szerint a válás néha a legjobb megoldás. Elérhető:

http://index.hu/kulfold/2015/06/25/ferenc_papa_szerint_nem_szegyen_a_valas/. Utolsó megtekintés: 2015.08.23.

⁷ Keresztény Mandiner (2015. június): Ferenc pápa a különülésről, nem a válásról beszélt. Elérhető:

<http://www.magyarkurir.hu/hirek/ferenc-papa-vedjetekek-meg-csaladot-valas-veszelyetol>. Utolsó megtekintés: 2015.08.23.

⁸ Magyar Kurír (2015. június): Ferenc pápa a lett és észt püspököknek. Elérhető:

<http://www.magyarkurir.hu/hirek/ferenc-papa-vedjetekek-meg-csaladot-valas-veszelyetol>. Utolsó megtekintés: 2015.08.23.

⁹ Vatikáni Rádió (2015. április): Ferenc pápa katekézise a házasságról: a társadalom mesterműve a család. Elérhető:

http://hu.radiovaticana.va/news/2015/04/29/ferenc_papa_katekezise_a_kereszteny_hazassagrol/1140543, utolsó megtekintés: 2015.08.23.

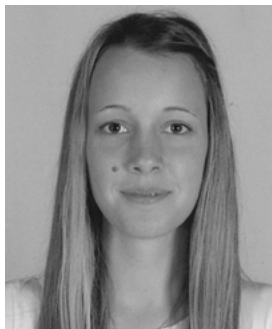
¹⁰ Vatikáni Rádió (2015. augusztus): Ferenc pápa család-katekézise; Elérhető: http://hu.radiovaticana.va/news/2015/08/05/ferenc_papa_csalad-katekezise_az_elvalt_es_ujrahazasodottakrol/1163176. Utolsó megtekintés: 2015.08.23.

¹¹ Vatikáni Rádió (2015. augusztus): Ferenc pápa család-katekézise. Elérhető: http://hu.radiovaticana.va/news/2015/08/05/ferenc_papa_csalad-katekezise_az_elvalt_es_ujrahazasodottakrol/1163176. Utolsó megtekintés: 2015.08.23.

¹² Magyar Kurír (2015. június): Közzétették a családszinódus munkadokumentumát. Elérhető:

<http://www.magyarkurir.hu/hirek/kozzetettek-csaladszinodus-munkadokumentumat>. Utolsó megtekintés: 2015.08.23.

Dorkó Nikolett
Szociológia MA

/ Ferenc pápa és a környezetvédelem

2015. június 18-án mutatták be a Vatikánban Ferenc pápa *Laudato si'* („Áldott légy!”)¹ kezdetű enciklikáját,² amelynek alcíme „A közös otthon gondozása”, és a Katolikus Egyház állásfoglalásának összegzése az ökológia témájában. A pápa már 2014 elején mérlegelte egy ilyen, a korábbi egyházi gyakorlatban példa nélkül álló enciklika kiadását.³ Létezik magyar nyelvű összegzése is, amelyet a Vatikáni Rádió szerkesztősége adott ki újságírók számára, Vertse Márta, a Vatikáni Rádió magyar nyelvű műsorának korábbi felelős szerkesztőjének fordításában.⁴ A jelen tanulmány ez utóbbi fordításon alapul.

Az enciklika hat fejezetből áll. Maga a cím Assisi Szent Ferenc imájából származik („Laudato si', mi' Signore” – „Áldott légy, Uram”), amely arra emlékeztet bennünket, hogy „közös otthonunk olyan, mint egy nővér, akivel osztozunk a létben; olyan, mint egy szép anya, aki karjai közé zár minket”, hiszen mi magunk is „földből vagyunk”. A bevezetésben Ferenc pápa arra hívja fel a figyelmet, hogy a Föld jelenleg rossz bánásmódban részesül: össze kell fognunk, hogy ezt a közös otthont újra felépíthessük, és mindenkit „ökológiai megtérésre” buzdít. Egyértelmű tehát, hogy a természeti környezet, mint az isteni teremtmény része, egyfajta szakrális méltósággal rendelkezik, amelyet kötelességünk óvni és védeni, hiszen saját életünknek is ez adja a keretét.

Az első fejezetben az enciklika felvázolja, mi történik ma „a közös otthonunkkal”. Ezen belül megemlíti a környezetszennyezést (a kipufogógázokat, a több millió tonnányi szemetet és a papír újrahasznosításának hiányát); az éghajlatváltozást (a globális felmelegedést,

amely az üvegházhatású gázok miatt jön létre, és nagyrészt emberi tevékenység következménye); illetve a nagymértékű vízhiányt. A pápa kijelenti, hogy „a tiszta ivóvízhez való hozzáférés lényeges, alapvető és egyetemes emberi jog, mert meghatározza a személyek életben maradását, és ezért feltétele a többi emberi jog gyakorlásának”. Megfosztani a szegényeket a vízhez való hozzáféréstől annyit jelent, mint megtagadni „az élethez való jogukat, amely elidegeníthetetlen méltóságukban gyökerezik”. Ezen felül ír a biodiverzitás, vagyis a biológiai sokféleség fenntartásának szükségességéről is. Ugyanis egyre több növény- és állatfaj tűnik el, ami olyan jelenség, amelyet meg kell és meg is lehet előzni, hiszen a fajok többsége emberi tevékenység következményeként pusztul el. Erre példa az esőerdők felégetése vagy mezőgazdasági művelés céljából történő kiirtása. Megemlíti a globális egyenlőtlenséget is mint problémát, hiszen „a környezetünk elleni támadások miatt a szegények szenvednek leginkább”. Példaként hozza fel, hogy a halászatú rezervátumok létrehozása a hagyományos halász közösségeket lehetetleníti el; a víz szennyezése elsősorban a szegényeknek árt, hiszen ők azok, akik nem tudnak palackozott vizet vásárolni; és a tengerszint-emelkedés is őket érinti legsúlyosabban, mert ők azok, akiknek nincs lehetőségük máshová költözni. A politikusok ezzel kapcsolatos tevékenységével sem elégedett a pápa: „A kémiai, bakteriológiai és biológiai hadviseléssel kapcsolatos nemzetközi egyezmények létezésének ellenére a valóság az, hogy a laboratóriumi kutatások újabb támadó fegyvereket fedeznek fel, amely-

ek veszélyeztetik a természet egyensúlyát.”

A második fejezet, amelynek címe „A Teremtés Evangéliuma”, az előző fejezet problémáira keresi a választ a Szentírás segítségével. Az egyik legfontosabb megállapítás ebben a részben az, hogy a környezet java része a közjónak, amely „az egész emberiség öröksége” és amelynek megóvása „mindenki felelőssége”. Nem lehet elégszer hangsúlyozni, hogy ebben a felfogásban értelmzett közjó megóvása érdekében az embereknek közösen kell cselekedniük, hiszen a globális környezeti problémák más módon megoldhatatlanok.

A harmadik fejezet „A környezeti válság emberi gyökereiről” szól. Eszerint, habár a technológia fejlődésének sokat köszönhet a világ, a technológia uralma – a technokrácia paradigmája – egyúttal a természet és az emberiség pusztulását is okozhatja. A nukleáris energia felhasználása, a biotechnológia vagy az információs technológia alkalmazásai mind hatalmat adnak a természet felett, de nem mindegy, kinek a kezében van ez a hatalom. Az antropocentrizmus⁵ válságát és ennek hatásait az mutatja leginkább, hogy a mai világban az emberek jelentős része számára már csupán saját kényelme, jóléte, szükségleteinek kielégítése számít, elfelejtve, hogy valójában hol van a helye a természetben.

A negyedik fejezet egy olyan átfogó ökológiát vázol fel, amely egyszerre volna környezeti, gazdasági, társadalmi és kulturális ökológia, sőt a mindennapi élet ökológiája, egyaránt magában foglalva „azt a sajátos helyet, amelyet az emberi lény ebben a világban elfoglal, illetve kapcsolatait az őt körülvevő világgal”. Az ötödik fejezet azt a kérdést állítja a középpontba, mit lehet és mit kell tenniük az egyéneknek, a tudósoknak, a társadalomnak vagy a politikai vezetőknek, hogy megoldják az említett problémákat. Ahogyan a pápa fogalmaz: „Vannak olyan viták a környezeti kérdésekben, amelyekben nehéz egyetértésre jutni. [...] Az Egyház nem törekszik arra, hogy értelmezze a tudományos kérdéseket, sem arra,

hogy a politika helyébe lépjen, de felszólít egy becsületet és átható vitára, hogy a rész-szükségletek vagy az ideológiák ne sértsek a közjót”. A pápa szerint szükség van a globális kormányzás eszközeire, mert csak így lehet hatékony és átfogó környezetvédelmi közmegegyezést létrehozni.

A hatodik fejezet, amelynek címe „Nevelés és ökológiai spiritualitás”, ismét ökológiai megtérésre szólít fel, amelyhez a kiindulópont „egy másfajta életstílusra való törekvés” lehet. A környezettel kapcsolatos nevelés is fontos: ez olyan mindennapi dolgokat foglal magában, mint a szelektív hulladékgyűjtés, a vízfogyasztás csökkentése, vagy éppen a lámpák lekapcsolása, amikor nem használjuk őket. Beszél ugyanakkor a tudatos vásárlásról is, akik bizonyos termékeket bojkottálnak. A vásárlás ugyanis „mindig morális, és nemcsak gazdasági cselekvés”, vagyis az ilyen hétköznapi tettekkel kell kezdenünk „a másfajta életstílus” kialakítását. Szükségeink bizonyos mértékű korlátozása az, amivel mi, hétköznapi emberek is hozzájárulhatunk környezetünk védelméhez.

Mint látható, az enciklika tökéletesen tudatában van a modern világ környezetromboló működésének; látja, hogy a környezetet egyes ideológiák egyre inkább uralni és szabályozni akarják, figyelmen kívül hagyva, hogy milyen hatása van ennek a szegényekre, a hátrányos helyzetben lévőkre, vagy az elmaradottabb térségekben élőkre. A pápa szerint „a természetvédelmet nem lehet pusztán a költségek és a nyereségek pénzügyi számítása alapján biztosítani”. Szükség van a nemzetközi párbeszédre és a tényleges cselekvésre környezetünk megóvása érdekében. Ebben akár a média is segíthet, hiszen mindenhol jelen van a világban. A huszonegyedik század technológiájának azonban csak akkor lehet pozitív hatása, ha ráébreszti arra az emberiséget, milyen fontos kérdéssről van szó, és milyen beláthatatlan következményekkel jár, ha a természet rombolása a korábbi mértékben folytatódik.

¹ A Vatikán hivatalos oldala (2015. május): A „Laudato si'” enciklika. Elérhető: http://w2.vatican.va/content/francesco/en/encyclicals/documents/papa-francesco_20150524_enciclica-laudato-si.html. Utolsó megtekintés: 2015.07.31.

² Az enciklika pápai körlevél: a katolikus egyház fejének a püspökökhöz és a katolikus hívekhez intézett, de a széles nyilvánosságnak is szánt, meghatározott témájú írása, amely legtöbbször hitbéli, vallásétkölcsi, életviteli, esetleg fontos politikai-gazdasági kérdésekről szól.

³ Magyar Katolikus Püspöki Konferencia (2015. június): Megjelent Ferenc pápa *Laudato si'* kezdetű enciklikája. Elérhető: <http://uj.katolikus.hu/cikk.php?h=2196>. Utolsó megtekintés: 2015.07.31.

⁴ VERTSE Márta (2015. június): *Laudato si' – Áldott légy!*: az enciklika ismertetése. Elérhető: http://hu.radiovaticana.va/news/2015/06/18/laudato_si%20%80%99_-__%C3%A1ldott_l%C3%A9gy!_az_enciklika_ismeret%C3%A9se/1152361. Utolsó megtekintés: 2015.07.31.

⁵ Az antropocentrizmus emberközpontúságot jelent.

FELELŐS KIADÓ:
Ostrakon Hallgatói Szervezetért Közhasznú
Egyesület

KÉZIRAT LEZÁRVA:
2016. március 1.

ISBN 978-963-12-5222-4

pazmany.ostrakon@gmail.com

OSTRAKON

OSTRAKON

Pázmány Ostrakon